

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วม
ทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

THE STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN THE BEHAVIOR OF HIGH SCHOOL
STUDENTS INVOLVED IN POLITICS AND TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT
IN SOCIAL STUDIES

ชยกร ชุ่มมงคล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วม
ทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN THE BEHAVIOR OF HIGH SCHOOL
STUDENTS INVOLVED IN POLITICS AND TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT
IN SOCIAL STUDIES

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF EDUCATION
(Social Studies Education)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2023

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองกับ
การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ของ

ชยกร ชุ่มมงคล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(อาจารย์ ดร.อชิระ อุตมาน) (ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ไทยจงรักษ์) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาภรณ์ ใจจันศิริรัตน์)

ชื่อเรื่อง	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
ผู้วิจัย	ชยกร ชุ่มมงคล
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. อธิระ อุตมาน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพร ไทยจงรักษ์

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 เรียงตามลำดับคะแนนดังนี้ ด้านการเลือกตั้ง ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง ด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง และด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง 2) การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยรวม สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงตามลำดับคะแนนดังนี้ การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยรวม สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, พฤติกรรมการเมือง

Title	THE STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN THE BEHAVIOR OF HIGH SCHOOL STUDENTS INVOLVED IN POLITICS AND TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT IN SOCIAL STUDIES
Author	CHAYAKORN CHUMMONGKHON
Degree	MASTER OF EDUCATION
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Dr. Achira Uttaman
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Nathaporn Thajjongrak

The study of the relationship between the behavior of high school students involved in politics, teaching and learning management in social studies had the following objectives: (1) to examine the patterns of political participation behavior among senior high school students; (2) to investigate the relationship between the behavior of senior high school students in political participation and the management of teaching social studies. This research employed a mixed-methods approach, utilizing both quantitative research methods and qualitative data collection. The research tools include questionnaires on the political participation patterns of senior high school students and the teaching management of social studies. Additionally, interviews are conducted regarding the behavior of political participation and the management of teaching social studies. In summary, the research findings were as follows: (1) high school students in the upper grades generally exhibited a moderate level of political participation behavior, with an overall average score of 3.16. The ranking of scores were as follows: election participation, political communication, participation in protests or political gatherings, support for political activities, and the establishment of or membership in political groups; (2) the overall relationship between the management of teaching and learning in social studies and political participation behavior was low with a statistically significant relationship at 01, as follows, ranked in descending order: the management of teaching and learning in social studies overall with election participation, political communication, establishment or membership in political groups, and participation in protests or political gatherings. The support for political activities had a low and significant relationship in the same direction, while the relationship with election participation, political communication, establishment or membership in political groups, and participation in protests or political gatherings was low.

Keyword : Teaching and learning management in Social Studies, Political Participation, Political Behavior

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. อชิระ อุตมาน อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ที่ให้ความกรุณาอบคำแนะนำ ความรู้และที่สำคัญคือให้กำลังใจในการทำงานเสมอมา ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ณัฐพร ไทยจงรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้ความกรุณาเสนอแนะข้อคิดเห็นสำหรับการทำวิจัย และความห่วงใยในการทวงถามงานในช่องทางต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยมีแรงกำลังขึ้นมาได้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทั้งสองท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศ.เกียรติคุณ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล ประธานคณะกรรมการในความเมตตาของครูต่อศิษย์ ผู้วิจัยได้รับทั้งความรู้ ความรัก ความเมตตาจากท่าน อีกทั้งความเอาใจใส่ กระทั่งเมื่อผ่านวันสอบจบไปแล้วอาจารย์ยังกรุณาติดตามงานและให้คำแนะนำที่มีค่าอย่างยิ่งเป็นรางวัลในการปิดเล่มการวิจัย และขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ประภาภรณ์ โจรณศิริรัตน์ กรรมการที่ให้มุมมองที่หลากหลายสำหรับการทำวิจัย ทั้งอาจารย์ยังเมตตาช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ผศ.ดร.พรใจ ลีทองอิน อาจารย์ ดร.อลงกรณ์ อัครวิไลวรรณ อาจารย์ปริยวดี จงพริ้ง ที่ให้ความอนุเคราะห์และเสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจเครื่องมือในการวิจัยและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณอาจารย์สาขาสังคมศึกษาที่มีส่วนช่วยเหลือ ได้แก่ เป็นห่วงเป็นใย ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ด้วยใจเปี่ยมสุข ขอขอบคุณนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) ที่สละเวลาตอบแบบสอบถาม โดยเฉพาะนักเรียนที่ร่วมสนทนากลุ่มทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูล ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยอย่างมาก

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน พี่น้อง สังคมศึกษา มศว ที่ให้กำลังใจและร่วมชะตากรรมเดียวกัน ทำให้การเรียนและการทำวิจัยครั้งนี้ไม่โดดเดี่ยวเกินไป ผู้วิจัยได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างยิ่งจากเพื่อน พี่น้อง สังคมศึกษา มศว

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบพระคุณความรักที่ยิ่งกว่าขอบเขตใดจะกำหนดได้คือครอบครัว คุณยาย คุณป้า คุณแม่ ที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา คุณพ่อที่คอยถามไถ่เสมอเมื่อได้คุยกัน และขอบคุณตัวเองที่ใช้ชีวิตก่อนวัย 30 ได้เป็นอย่างดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของงานวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย	9
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	10
1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	11
1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	11
1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	13
1.3 ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	19
1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการเมือง	20

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน.....	21
2. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา.....	22
2.1 ความหมายของกระบวนการจัดการเรียนการสอน.....	22
2.2 องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอน.....	24
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา.....	44
บทที่ 3 วิธีการวิจัย.....	46
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	46
2. ระเบียบวิธีในการวิจัย.....	47
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
5. แผนการดำเนินการวิจัย.....	52
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	53
7. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	79
สรุปผลการวิจัย.....	79
อภิปรายผล.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	93
ภาคผนวก.....	102

ภาคผนวก ก	103
ภาคผนวก ข	106
ประวัติผู้เขียน.....	115

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 สั้งเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	18
ตาราง 2 สั้งเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอน.....	26
ตาราง 3 แบบของพลเมืองตามแนวคิดเวสต์ไฮเมอร์ และคาร์เน 30	30
ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย กับสาระการ เรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (4- 6).....	31
ตาราง 5 แสดงจำนวนค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	58
ตาราง 6 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	59
ตาราง 7 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษา	64
ตาราง 8 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างเพศชายและเพศหญิง	68
ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา กับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน	70

สารบัญรูปร่าง

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย	9
ภาพประกอบ 2 แผนการดำเนินการวิจัย	52

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอันเป็นการรักษาประโยชน์ของประชาชนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งในรูปแบบการให้ข้อมูลแก่ประชาชน การให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาท (Involve) และการให้อำนาจแก่ประชาชน โดยเฉพาะในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวดที่ 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย ทั้งยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอีกหลายเรื่อง หลายประเด็น รวมถึงกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เช่น มาตรา 58 การดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ฯลฯ รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ มาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน (พนารัตน์ มาศมงคล, 2561; สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) รัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติคำว่า “มีส่วนร่วม” ไว้ถึง 22 ครั้ง มากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่มีเพียง 9 ครั้ง (iLaw, 2563; ลิขิต ธีรเวคิน, 2555, น. 19-41) เพื่อย้ำเตือนสถานะของประชาชนคนไทยในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แต่ในห้วงเวลาเดียวกันนี้ความเคลื่อนไหวทางการเมืองนับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 ยิ่งเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการเมืองไทยมากยิ่งขึ้น (หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2561) เกิดการชุมนุมของกลุ่มประชาชน ทั้งที่เป็นประชาชนทั่วไป นิสิตนักศึกษา และรวมถึงนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เช่น "เยาวชนปลดแอก" "สหภาพนักเรียน นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนท.)" เพื่อเรียกร้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ (หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2563) และโดยเฉพาะในส่วนของรูปแบบและกติกาการเลือกตั้งที่เป็นประเด็นถกเถียงในสังคมเป็นอย่างมาก (สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, 2562; หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2563)

การเมืองนับตั้งแต่วันเลือกตั้งในปี 2563 เป็นพลังการเมืองที่มีพลวัตอย่างต่อเนื่อง มีประชาชนหลากหลายกลุ่มได้ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษาหลากหลายโรงเรียนและสถาบันการศึกษา ผลการศึกษาของ กนกรัตน์ เลิศชูสกุล ให้คำตอบต่อคำถามที่ว่าอะไรที่ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่นับตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาจนถึงวัยที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงานลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น คำตอบคือ ความกลัว ความกังวล และความโกรธ ท่ามกลางโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ไม่มั่นคง แนนอน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564, น. 19-25) สอดคล้องกับที่นักวิชาการได้ให้ความเห็นว่าคนรุ่นใหม่หมดหวังและหมดทางเลือกในการต่อสู้ทางการเมืองในกรอบกติกาตามระบอบรัฐสภาและคิดจะสู้นอกรัฐสภา และในขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่เป็นแรงผลักดันจากฝ่ายอนุรักษ์นิยมเองที่พยายามสร้าง “ความไม่พอใจสะสม” แก่คนรุ่นใหม่ (BBCNEWS, 2560; matichontv, 2563)

การเติบโตขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับนักเรียนในโรงเรียน นับเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจอย่างยิ่ง อย่างที่ไม่เคยมีครั้งใดที่จะมีกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนแสดงการเคลื่อนไหวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากถึงเพียงนี้ เฉพาะปี 2563 มีกลุ่มนักเรียนที่ก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาเฉพาะเพื่อจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองถึง 47 กลุ่มตามจังหวัดต่าง ๆ (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564, น. 320-323) จากงานวิจัยที่ผ่านมาที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาของดวงแก้ว จันทรสระแก้ว มีข้อเสนอที่น่าสนใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้นักเรียน “กลุ่มนักเรียนเพื่อประชาธิปไตย” เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ว่าครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ในขณะที่สถานศึกษายังมีบทบาทไม่เพียงพอต่อการสร้างการเรียนรู้ทางการเมือง งานวิจัยเรื่องนี้จึงเสนอให้ภาครัฐตั้งคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์เพื่อสังเคราะห์เหตุการณ์ทางการเมืองเป็นบทเรียนลงในเนื้อหาสาระ “หน้าที่พลเมือง” ให้เป็นวิชาแยกออกมาจากวิชาสังคมศึกษาและเสนอให้สถาบันการศึกษาจัดให้มีโครงการเลือกตั้งสนามเล็กขนานไปกับการเลือกตั้งจริงเป็นการเตรียมความพร้อมความเป็นพลเมืองดีและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน (ดวงแก้ว จันทรสระแก้ว, 2550, น. 4) ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปและข้อเสนอแนะของ ภาณุวัฒน์ มัชยมนันท์ ที่ได้ข้อคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนคือหลักสูตรในการเรียนการสอนในโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองเท่าที่ควร (ภาณุวัฒน์ มัชยมนันท์, 2561, น. 124-125)

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่รัฐมุ่งใช้เพื่อขัดเกล่าให้พลเมืองเป็นไปตามที่รัฐมุ่งหวัง เรมอนด์ วิลเลียมส์ กล่าวถึงความสัมพันธ์ของอำนาจรัฐกับชุดข้อมูลที่รัฐต้องการนำเสนอต่อพลเมืองว่า “เป็นการเลือกบรรจุสิ่งที่ต้องการจะให้คนยอมรับลงไปเป็นหลักสูตรนั่นเอง” (แอบเปิ้ล ไมเคิล, 2529, น. 32) รัฐขัดเกล่าคนให้เป็นพลเมืองในอุดมคติโดยใช้หลักสูตรการศึกษาที่รัฐสร้างเป็นมาตรฐานความรู้ผ่านแบบเรียนต่าง ๆ เป็นเครื่องมือเพื่อพิทักษ์รักษาความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมให้กับรัฐและชนชั้นนำของรัฐ (Tracy Lynn Steffes, อ้างถึงในณัฏฐนัทธ เลี้ยวไพโรจน์, 2561) จากการศึกษาของนฤมล นิ่มนวลและกัปคัตย ปุงคานนท์ ที่ใช้กรอบแนวคิดอำนาจนำของอันโตนิโอ กรามสกี (Antonio Gramsci) อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของหลักสูตรและแบบเรียนของไทยในแต่ละยุคสมัย พบว่ารัฐพยายามอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและพลเมืองผ่านเนื้อหาในแบบเรียนในฐานะกลไกหนึ่งในกระบวนการขัดเกล่าทางการเมือง ทั้งนี้ข้อสรุปของงานชิ้นนี้กล่าวว่าเนื้อหาในแบบเรียนจะได้รับการคัดสรรจากกลุ่มอนุรักษ์นิยมภายในกระทรวงศึกษาธิการให้เหมาะสมกับอำนาจนำทางความคิดและวัฒนธรรมที่ควบคู่ไปกับการครองอำนาจทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลา (กัปคัตย ปุงคานนท์, 2552; นฤมล นิ่มนวล, 2559) การศึกษาในระบบจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการสร้างชุดความคิด ความเชื่อและทัศนคติของพลเมืองเริ่มตั้งแต่เมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับ สำหรับประเทศไทยพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กมีหน้าที่ดูแลให้ลูกหรือบุคคลในการดูแลให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับโดยเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นจำนวนเก้าปี เริ่มตั้งแต่เด็กที่อายุย่างเข้าเจ็ดปี จนถึงย่างเข้าปีที่สิบหก ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

การพัฒนาหลักสูตรในแต่ละยุคสมัยภายใต้ปรัชญาการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้การจัดการศึกษาตอบสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในทิศทางที่แตกต่างกันในแต่ละกาลและเทศะ สำหรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ที่ใช้ในปัจจุบัน มีวิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระมุข” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 4-7) โดยกำหนดสมรรถนะที่สำคัญให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างเป็นวิจรรณญาณ และการคิดเป็นระบบ ความสามารถในการแก้ปัญหาสนองตอบกับโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยปัญหาและความขัดแย้ง การเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการสื่อสารที่จะถ่ายทอดความคิด

ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทักษะของตนเพื่อเจาะต่อร่องในการจัดและลดปัญหาความขัดแย้ง จึงเห็นได้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากจะเติมเต็มความรู้ ยังมุ่งเน้นเรื่องการสร้างทักษะที่จำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ที่มีความขัดแย้ง การแข่งขัน ความท้าทายสูง เพื่อนำกระบวนการต่าง ๆ ทั้งความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; วิชาพรณ พินลา และ วิชาดา พินลา, 2561, น. 12-24) สอดคล้องกับธรรมชาติและเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ที่มีลักษณะบูรณาการความรู้โดยคัดเลือกความรู้ในขอบข่ายของสังคมศาสตร์และสาขาอื่น ๆ มาอย่างเหมาะสมเพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก ซึ่งสอดคล้องกับการที่นักการศึกษาหลายท่านได้ระบุถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาว่าเป็นวิชาเพื่อเตรียมคนให้เป็นพลเมืองที่ดี (Social Studies as Citizenship Education) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม ตลอดจนการแสวงหาความรู้รอบตัวอย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งเรื่องที่เป็นไปในประเทศและของสังคมโลก เพื่อให้เข้าใจ และเกิดความตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 132; นาทยา ปิรันธนานนท์, 2537, น. 1-90; พิชาติ แก้วพวง, 2563, น. 17; ลาวัญญ์ วิทยายุทธภูมิกุล, 2533, น. 19-20) ทั้งนี้องค์ความรู้ของสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้รับแนวคิดมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งวางตัวเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตย ดังนั้นนักการศึกษาเหล่านี้จึงพยายามอย่างยิ่งที่จะวางเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาเพื่อจัดการศึกษาให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในแนวทางประชาธิปไตย (NCSS, 2021) โดยสร้างความเข้าใจและผลกระทบในการมีส่วนร่วม (participate effectively) ในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย และฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่นักเรียนให้เป็นผู้ที่สนองตอบต่อการกระทำของรัฐ มีเสรีภาพในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมในการตัดสินใจนโยบายของรัฐด้วย (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554, น. 8)

จากสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงสรุปได้ว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมทางการ

เมืองมากขึ้นเนื่องจากบริบทการเมืองไทยในปัจจุบันเป็นพลังกระตุ้นความกระตือรือร้นทางการเมืองแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง ว่าการกระทำดังกล่าวของนักเรียนที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีความเกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไรก็ตามกับสิ่งที่นักเรียนเหล่านั้นได้รับจากมาตรฐานการศึกษาของรัฐในการศึกษาภาคบังคับ และโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ที่เป็นวิชาที่สนองตอบต่อนโยบายของรัฐเพื่อขัดเกลา ปลูกฝังความรู้ ทักษะ และค่านิยมให้เป็นพลเมืองในอุดมคติที่รัฐมุ่งหวัง อีกประการหนึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผ่านมามักจะละเลยบริบทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพราะเห็นว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการเลือกตั้งที่เป็นหน้าที่ของผู้ที่มีอายุถึงตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดจึงจะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองนี้ได้ งานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะในโรงเรียนสาธิต เพราะผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับนักเรียนและเห็นการเคลื่อนไหวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การตั้งกลุ่มกางกรรพ เพื่อนำเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งจะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่การจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

งานวิจัยเล่มนี้เกิดขึ้นจากคำถามวิจัย ต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนหรือไม่

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ มีผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน
2. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของงานวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาในปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 2,477 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยใช้ตารางคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เพื่อตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน
2. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive sampling) คัดเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 5 คน

ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2566

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำด้วยความสมัครใจภายใต้กฎหมายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึกและความต้องการทางการเมือง ที่มุ่งหวังให้เกิดอิทธิพลต่อนโยบาย การดำเนินงาน การตัดสินใจ ของผู้มีอำนาจทางการเมืองไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม โดยแสดงออกมาในรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การเลือกตั้ง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเพื่อลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง ความกระตือรือร้นในการใช้สิทธิเลือกตั้ง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. การสนับสนุนกิจการทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมสนับสนุนกิจการทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การรณรงค์ชักชวนผู้อื่นให้มาสนับสนุนผู้นำทางการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่ตนเองสนใจ การร่วมกิจกรรมที่มีจุดประสงค์ทางการเมือง การบริจาคหรือระดมทุนเพื่อกิจการทางการเมือง

3. การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมในการการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การก่อตั้งหรือเข้าร่วมกลุ่มทางการเมือง การติดตามช่องทางสื่อสารของกลุ่มการเมืองหรือบุคคลทางการเมือง

4. การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประท้วงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การติดตามข่าวสารการประท้วง การเข้าร่วมชุมนุมกรณีความไม่เป็นธรรมในสังคม การเข้าร่วมชุมนุมในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงาน การตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมือง การร่วมลงชื่อหรือร่วมกิจกรรมอันแสดงถึงการคัดค้าน การคว่ำบาตร (boycott)

5. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมสื่อสารทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง การส่งต่อข่าวสารทางการเมืองด้วยการเขียน ภาพเคลื่อนไหวหรือแบ่งปันรูปภาพ การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะบูรณาการ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อมุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในสังคมประชาธิปไตย อย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่ผู้สอนวางไว้ บนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

ประกอบกับการอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนที่มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปลาย โดยมีข้อบ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน ประกอบด้วย มีความยุติธรรม ใจกว้าง มีเหตุผล เคารพและยอมรับความแตกต่าง รับฟังความคิดเห็น เข้าใจเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เคารพในสิทธิและหน้าที่ ยอมรับและเคารพกฎหมาย เคารพในหลักสิทธิมนุษยชน

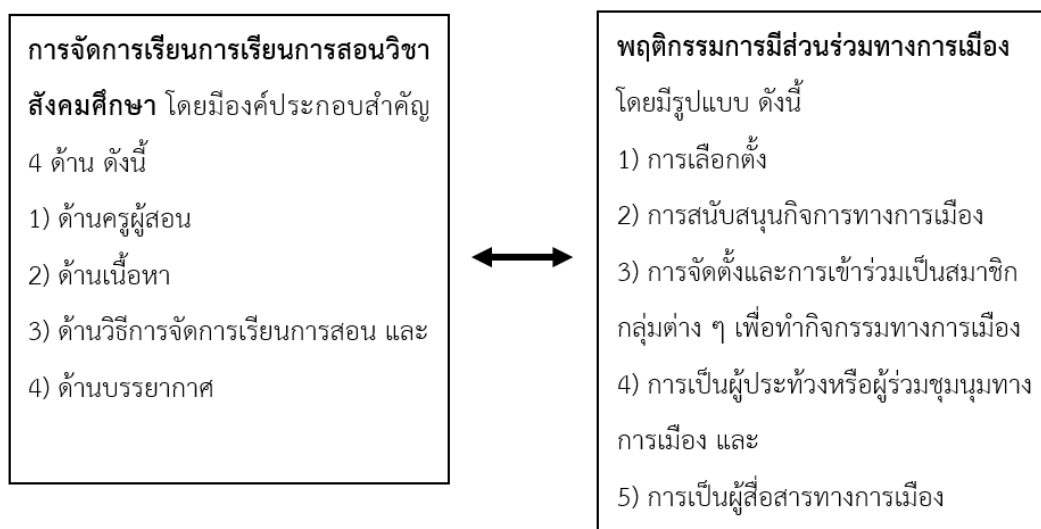
2. ด้านเนื้อหา หมายถึง ข้อความที่ปรากฏในสาระการเรียนรู้แกนกลาง พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระเศรษฐกิจศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ โดยบูรณาการความรู้สู่การเป็นพลเมืองที่ดี

3. ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการสอนให้นักเรียน เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนวิชาสังคมศึกษาคือการพลเมืองที่มีคุณภาพในแนวทางประชาธิปไตย โดยมีลักษณะดังนี้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย มีการบูรณาการความรู้ การเชื่อมโยงความรู้

4. ด้านบรรยากาศ หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยาที่เอื้อต่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีเจตคติและมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วย ความเหมาะสมของโต๊ะและรูปแบบการจัดที่นั่งของนักเรียนและครู การจัดสภาพห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การมีปฏิสัมพันธ์อย่างกัลยาณมิตร เคารพและให้เกียรติซึ่งกัน มีอิสระในความคิด การใช้เหตุผล และการแลกเปลี่ยนร่วมมือกัน

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ด้านนักเรียนและครูผู้สอน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย
2. เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.3 ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการเมือง
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน
2. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2.1 องค์ประกอบด้านครูผู้สอน
 - 2.2.2 องค์ประกอบด้านเนื้อหา
 - 2.2.3 องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2.4 องค์ประกอบด้านบรรยากาศ
 - 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่หลากหลายได้ ดังที่จะยกตัวอย่างต่อไปนี้ แมคคอสกี้ (McClosky, 1968, pp. 252-253) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกเฉพาะบุคคลโดยความสมัครใจ ทั้งการมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อมในการเลือกผู้นำ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง ส่วนกิจกรรมที่มีส่วนร่วมอย่างไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร และหน้าที่ด้านตุลาการ ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด ทั้งนี้บุคคลที่ไม่ยุ่งเกี่ยวทางการเมืองหรือไม่สนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองจัดเป็นผู้เฉยเมยทางการเมือง

มิลแบรทและโกเอล (Milbrath และ Goel, 1977, p. 2) ได้ให้ความหมายของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มเติมและเห็นต่างจากแนวคิดของแมคคอสกี้ โดยให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นกิจกรรมที่เป็นไปทั้งในทางต่อต้านและสนับสนุนรัฐบาล กล่าวคือกิจกรรมทั้งสองรูปแบบนี้ดำเนินไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมอิทธิพลของประชาชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการ โดยมีวิธีการคือหากยอมรับต่อคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาลก็รับพฤติกรรมโดยให้ความร่วมมือ เช่น การเสียภาษี การไปเกณฑ์ทหาร แต่หากไม่ยอมรับก็สามารถแสดงพฤติกรรมต่อต้าน เช่น การเดินขบวนประท้วง การก่อจลาจล ดังนั้นจึงถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย

คำนิยามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองขยายไปมากขึ้นจากคำกล่าวของไนและเวอร์บาร์ (Sidney Verba & Norman H. Nie, 1975, อ้างถึงใน กมลวรรณ คารมปราชญ์, 2550, น. 20) ที่ว่า “กิจกรรมของเอกชนที่มีเป้าหมายโดยตรง มากหรือน้อยที่จะมีอิทธิพลต่อการคัดเลือกบุคลากรของรัฐและหรือการกระทำที่พวกเขาทำ” ตามคำดังกล่าว ประชาชนทั่วไปมีความสามารถในการมีส่วนร่วมในการเมือง ไม่เพียงแต่ลงคะแนนเสียงหรือเข้าร่วมพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ผ่านกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น การลงคะแนน กิจกรรมรณรงค์ ติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกิจกรรมสหกรณ์หรือชุมชน คำจำกัดความนี้ได้ปูทางไปสู่การวิเคราะห์การกระทำ เช่น การประท้วง การนัดหยุดงาน หรือการร้องทุกข์ ว่าเป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการเมืองด้วยวิธีการอื่น นอกเหนือจากการเลือกตั้ง สอดคล้องกับงานของฮันติงตันและเนลสัน (Huntington และ Nelson, 1976, p.4) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนว่าเป็นการกระทำที่มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล อาจเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ได้ เป็นการกระทำที่ใช้

กำลังหรือไม่ใช้กำลังก็ได้ ทั้งที่สมัครใจกระทำและไม่สมัครใจ ด้วยข้อเสนอเช่นนี้จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเน้นที่การกระทำของประชาชน แม้ผลของมันอาจจะล้มเหลวได้เช่นกัน

นอกจากนี้ ไวนเนอร์ (Weiner, 1971, pp. 161-163) ได้สำรวจรวบรวมความหมายที่นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ได้ 10 ความหมาย ดังนี้

1. การกระทำในการสนับสนุนหรือเรียกร้อง (support and demand) ต่อผู้นำรัฐบาลทั้งผู้นำแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียกร้อง เป็นการแสดงออกเพื่อแสดงให้เห็นการสนับสนุนของมวลชน

2. ความพยายามเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการสร้างอิทธิพล (influence) ต่อการดำเนินงานของรัฐบาลหรือการเลือกผู้นำรัฐบาล

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่เป็นไปตามครรลองกฎหมายและเห็นชอบว่าถูกต้อง (Legitimate)

4. การกระทำที่มีตัวแทน (Representation) เพื่อไปใช้สิทธิแทนอำนาจตนเอง

5. การละวางหรือตีตนออกจากระบบการเมือง (Alienation) คือการที่บุคคลไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเห็นว่าแม้ตนเองจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองก็ไม่ทำให้เกิดผลอะไร ซึ่งแตกต่างจากความเมินเฉยทางการเมืองที่ขาดความสนใจทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง โดยบุคคลที่ตีตนออกจากระบบการเมืองอาจกลับเข้ามาแก้ไขเปลี่ยนแปลง ระบบการเมือง เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่พวกเขาเห็นว่า เหมาะสมหรือยุติธรรมกว่าเก่า

6. ความกระตือรือร้น (Active) ที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง หรือกิจกรรมที่เน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Activists) เช่น เข้าร่วมสมัครการเลือกตั้ง เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง กระตือรือร้นในปัญหาสาธารณะที่พบเห็น นอกจากนั้นยังรวมถึงการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการกระทำในระดับทั่วไป คือ การพูดคุยเรื่องการเมือง การแสดงความคิดเห็น การให้ความสนใจติดตาม ข่าวสารทางการเมืองกับผู้คนทั่ว ๆ ไป

7. การกระทำอย่างยั่งยืนต่อเนื่อง (Persisted Continue) ซึ่งอาจเป็นการกระทำอย่างเป็นระเบียบแบบแผนเป็นองค์กร หรือการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นระบบ และมีความรุนแรง เช่น การจลาจล เป็นต้น

8. การพยายามที่จะเข้าไปมีอิทธิพลเหนือระบบราชการ (bureaucratic actions) และนโยบายสาธารณะ (public policy)

9. การกระทำที่มีผลต่อการดำเนินงานทางการเมืองทุกระดับชั้น ซึ่งรวมถึงการกระทำที่มีผลกระทบต่อการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

10. การกระทำทางการเมือง (political action) ซึ่งในแต่ละสังคมก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป

จากข้อความหมายข้างต้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงการกระทำหรือกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทเป็นสำคัญ เป็นการกระทำที่ทำให้สมัครใจหรือไม่ได้สมัครใจก็ได้ ทั้งที่มีการจัดองค์การหรือไม่มีการจัดตั้ง จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม หรือแม้แต่จะบรรลุผลหรือไม่ก็ตาม เพื่อที่จะส่งผลการกระทำนั้นถึงรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังไม่มีคำจำกัดความเฉพาะสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน (Youth Political Participation) แต่ถึงอย่างนั้นนักวิชาการมีความเห็นว่า “นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในปัจจุบันไม่ได้มีอะไรมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป” (Weiss, 2020) ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปการมีส่วนร่วมทางการเมืองในงานวิจัยครั้งนี้ว่าคือ พฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองที่กระทำด้วยความสมัครใจภายใต้กฎหมาย เพื่อแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึก และความต้องการทางการเมือง ที่มุ่งหวังให้เกิดอิทธิพลต่อนโยบาย การดำเนินงาน การตัดสินใจของผู้มีอำนาจทางการเมืองไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้เห็นภาพของการกระทำทางการเมืองได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างหลากหลายรูปแบบ ดังแนวคิดบาร์เบอร์ เจ เดวิด (James David Barber, 1972, อ้างถึงในภูสิติทธิ์ ชันติกุล, 2553) ที่ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางตรง ที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง เช่น การบริหารงาน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเอง
2. การมีส่วนร่วมทางอ้อม ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมแต่ไม่ได้เป็นผู้ปกครองเอง แต่จะเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่แทน ในลักษณะนี้ประชาชนสามารถควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามความต้องการได้จากการเลือกตั้งผู้แทนที่ตอบสนองความต้องการของตน

นอกจากนี้อัลมอนด์และโพเวลล์ (Almond และ Powell, 1976, pp. 145-146) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ ดังนี้

1. รูปแบบตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Conventional Forms) สามารถแบ่งเป็นรูปแบบย่อย ๆ ได้ดังนี้

- 1.1 การออกเสียงเลือกตั้ง
- 1.2 การสนทนาเรื่องการเมือง
- 1.3 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
- 1.4 การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ
- 1.5 การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่การเมือง

2. รูปแบบที่ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Unconventional Forms) แบ่งเป็นรูปแบบย่อย ๆ ดังนี้

- 2.1 การยื่นข้อเรียกร้อง
- 2.2 การเดินขบวน
- 2.3 การเข้าประจันหน้ากัน
- 2.4 การละเมิดกฎหมายของสังคม
- 2.5 การใช้ความรุนแรงทางการเมือง
- 2.6 สงครามแบบกองโจรและการปฏิวัติรัฐประหาร

มิลแบรทและโกเอล (Milbrath และ Goel, 1977, pp. 12-19) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 6 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

1. การเลือกตั้ง (Voting) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง เช่นเดียวกับอัลมอนด์และโพเวลล์ (Almond และ Powell, 1976) แต่รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติ การกระทำที่เป็นหน้าที่เพื่อชาติ เช่น การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย และต่อสู้ในยามสงครามแม้ว่าตนเองจะไม่เห็นด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าการไปเลือกตั้งเป็นเพียงหน้าที่ของพลเมืองของชาติที่ต้องกระทำมากกว่าเป็นการกระทำเพื่อเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

2. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign Workers) เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงของการเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียง ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ การบริจาคเงินเพื่อพรรคการเมืองหรือช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปลงทะเบียนเพื่อให้ได้สิทธิในการเลือกตั้ง การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนให้ประชาชน ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบและสนับสนุน การลงสมัครรับเลือกตั้ง และร่วมมือกับกับภาคส่วนอื่น ๆ

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activities) เช่นเดียวกับที่ ไวน์เนอร์ (Weiner, 1971) ได้เสนอไว้เกี่ยวกับความกระตือรือร้นในการสำรวจปัญหาในชุมชน โดยสามารถทำกิจกรรมในการรวมกลุ่มหรือร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาลังคมหรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาลังคม การที่ผู้คนในชุมชนร่วมมือกันจะทำให้เกิดเป็นแรงผลักดันได้ดีเพราะเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนจึงมีความผูกพันกับชุมชน

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contracting Officials) เป็นกิจกรรมที่ส่งผลเฉพาะต่อบุคคลที่กระทำ เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องการเสียภาษี การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการทางสังคม เป็นต้น

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) เป็นกิจกรรมการเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือก่อจลาจล ซึ่งสอดคล้องกับที่มิลเบรทและโกเอล (Milbrath และ Goel, 1977) กล่าวถึงการประท้วงรัฐบาลของประชาชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากรัฐบาลนั้นกระทำในเรื่องเสื่อมเสีย โดยประชาชนจะระดมพลเดินขบวนตามถนนหรือก่อให้เกิดจลาจลบีบบังคับให้รัฐบาลแก้ไขในเรื่องเกี่ยวกับการเมืองให้ถูกต้อง เหมาะสม

6. การเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง (Communicators) เป็นกิจกรรมการติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมืองรูปแบบนี้นี้มักจะเป็นคนที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองและสนใจการเมืองมาก (ภุสิทธิ์ ชันติกุล, 2553) กิจกรรมจะกระทำโดยทั้งการสนับสนุนและคัดค้านการกระทำของผู้นำก็ได้ การถกประเด็นปัญหาการเมือง การให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่ผู้คนที่อยู่ในชุมชน สนใจข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ ของทางราชการ และการเขียนจดหมายถึงบรรณธิการหนังสือพิมพ์

ไนและเวอร์บาร์ (Sidney Verba & Norman H. Nie, 1975, อ้างถึงใน กมลวรรณ คารมปราชญ์, 2550, น. 23-24) พยายามจัดรูปแบบของกิจกรรม (Mode of activities) โดยจัดออกเป็นชุดของกิจกรรมเพื่อจะดูความสัมพันธ์เฉพาะบุคคล (Individual) กับรัฐบาลของตน โดยกำหนดรูปแบบของกิจกรรมออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (Voting) การออกเสียงเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปเกี่ยวข้องบ่อยครั้งที่สุด เป็นกิจกรรมที่มีอิทธิพลและกดดันผู้นำทางการเมืองได้ แต่เป็นกิจกรรมที่สื่อสารข้อมูลหรือความต้องการของประชาชนสู่ผู้นำทางการเมืองได้ค่อนข้างน้อย

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Take part in campaign activities) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่มีอิทธิพลและกดดันผู้นำทางการเมืองได้ ขณะเดียวกันยังสามารถสื่อสาร

ข้อมูลและความต้องการของผู้เข้าร่วมไปสู่ผู้นำทางการเมืองได้มากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เป็นการดำเนินการในลักษณะกลุ่มซึ่งทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจให้ความสนใจ

3. กิจกรรมของชุมชน (Communal activities) รูปแบบกิจกรรมนี้รวมเอากิจกรรม 2 ประเภทไว้ด้วยกัน ประเภทแรกคือการทำแต่ละบุคคลดำเนินการติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในเรื่องทั่วไปของสังคม ประเภทที่สองคือการรวมกลุ่มดำเนินการติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในเรื่องทั่วไปของสังคม กิจกรรมดังกล่าวนี้จะประกอบด้วยข้อมูลจำนวนมากเพื่อส่งผ่านถึงผู้นำทางการเมือง ส่วนความสามารถในการกดดันหรือมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมืองหรือนั้นขึ้นอยู่กับว่าเป็นการติดต่อโดยเฉพาะบุคคลหรือรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการ

4. การติดต่อเฉพาะเรื่อง (Particularized contacts) รูปแบบกิจกรรมนี้เป็นเรื่องของแต่ละปัจเจกชนหรืออาจรวมถึงสมาชิกในครอบครัว ที่เข้าไปติดต่อหน่วยงานราชการในเรื่องที่มีปัญหาเฉพาะ กิจกรรมรูปแบบนี้มักมีอิทธิพลน้อยในการกดดันผู้นำทางการเมือง

ซามูเอล พี ฮันทิงตัน และโจแอน เอ็ม เนลสัน เช่นเดียวกัน (Huntington และ Nelson, 1982) แบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่

1. กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Activity) หมายถึง กิจกรรมการออกเสียงเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

2. การวิ่งเต้น (Lobby) หมายถึง การติดต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง เพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยใช้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3. กิจกรรมขององค์กร (Organization Activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องผลประโยชน์เฉพาะอย่าง หรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมก็ได้

4. การติดต่อในบางประเด็น (Counteracting) หมายถึง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองเป็นส่วนตัว โดยมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัว เฉพาะครอบครัวหรือหมู่คณะของตน

5. การใช้ความรุนแรง (Violence) หมายถึง กิจกรรมที่พยายามสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยการทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมนี้อาจดำเนินไปโดยมีจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง เช่น การก่อการรัฐประหาร การลอบสังหารผู้นำทางการเมือง หรืออาจมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง เป็นต้น

ส่วนนักวิชาการของไทยได้จัดรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้เช่นเดียวกัน ซึ่งมีทั้งลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่างจากนักวิชาการต่างประเทศ ดังเช่นคำอธิบายของจันทนา (2544, น. 412-414) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับแนวคิดของอัลมอนต์และโพลลส์ (1976, pp. 145-146) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการมีลักษณะที่กฎหมายรองรับให้กระทำได้ ได้แก่ การเลือกตั้ง เป็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเสรี การจัดตั้งและเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมโดยการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ จะมีกฎหมายห้ามไว้หรือไม่ได้การรับรองจากกฎหมาย ได้แก่ การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง การก่อความไม่สงบทางการเมือง

สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคปัจจุบัน วิสเซอร์สและสโตลเล (Vissers & Stolle, 2014, อ้างถึงใน อัจฉริยา ประสิทธิ์วิงศา, 2562, น. 47-48) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออฟไลน์ โดยได้จัดประยุครูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิมเข้ากับกิจกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งสามารถเทียบเคียงกันได้ เช่น การบริจาคหรือระดมทุนเพื่อเป้าหมายทางการเมืองหรือสังคม สามารถจัดประยุครูปแบบออนไลน์ได้คือการบริจาคหรือระดมทุนออนไลน์เพื่อเป้าหมายทางการเมืองหรือสังคม การบอยคอตหรือซื้อผลิตภัณฑ์ออนไลน์เพื่อเหตุผลทางการเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ช่องทางออนไลน์หลากหลายช่องทาง เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter) , อินสตาร์แกรม (Instagram) , เทเลแกรม (Telegram) ฯลฯ ได้เป็นพื้นที่หนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการแสดงความคิดเห็น การส่งต่อข้อมูลข่าวสาร การตั้งกลุ่มเฉพาะ การร่วมกันจัดกิจกรรมออนไลน์ ฯลฯ การพัฒนาของสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าวทำให้เกิดการเคลื่อนไหวที่ฉับไว ทันทีที่ และเกิดขึ้นได้ง่าย (ธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์, 2563 น. 4-7; ธนาภรณ์ อินทร, 2563, น. 54-62; สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล, 2563, น. 93-95) จึงเป็นช่องทางที่สะดวกอันเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์เพื่อการแสดงออกทางการเมืองถึงสิ่งที่ตนต้องการ

ตาราง 1 สังเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง	Almond & Powell (1976)	Milbrath & Goel (1977)	Verba, Nie, & Kim (1975)	Huntington & Nelson (1982)	จันทนา สุทธิจิราธิ (2544)	ผู้วิจัย
การเลือกตั้ง	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การสนับสนุนกิจการทางการเมือง	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การติดต่อกับหน่วยงานของรัฐเพื่อกิจกรรมทางการเมือง	✓	✓	✓	✓	✓	
การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง	✓	✓			✓	✓
การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง	✓	✓			✓	✓
การละเมิดกฎหมายของสังคม เช่น การใช้ความรุนแรง การก่อจลาจล	✓			✓	✓	

จากตารางสังเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วย 1) การเลือกตั้ง 2) การสนับสนุนกิจการทางการเมือง 3) การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมทางการเมือง 4) การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง และ 5) การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพฤติกรรมของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

1. การเลือกตั้ง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเพื่อลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง ความกระตือรือร้นในการใช้สิทธิเลือกตั้ง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. การสนับสนุนกิจการทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมสนับสนุนกิจการทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การรณรงค์ชักชวนผู้อื่นให้มาสนับสนุนผู้นำทางการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่ตนเองสนใจ การร่วมกิจกรรมที่มีจุดประสงค์ทางการเมือง การบริจาคหรือระดมทุนเพื่อกิจการทางการเมือง

3. การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมในการการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การก่อตั้งหรือเข้าร่วมกลุ่มทางการเมือง การติดตามช่องทางสื่อสารของกลุ่มการเมืองหรือบุคคลทางการเมือง

4. การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประท้วงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การติดตามข่าวสารการประท้วง การเข้าร่วมชุมนุมกรณีความไม่เป็นธรรมในสังคม การเข้าร่วมชุมนุมในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงาน การตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมือง การร่วมลงชื่อคัดค้าน การคว่ำบาตร (boycott)

5. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง การส่งต่อข่าวสารทางการเมืองด้วยการเขียน ภาพเคลื่อนไหวหรือแบ่งปันรูปภาพ การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

1.3 ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การจัดลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มีนักรัฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้จัดลำดับของการกระทำหรือกิจกรรมโดยยึดความสำคัญและความเข้มข้น (degree) ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับ โดยรัช (Rush, 1992, p. 12) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 11 รูปแบบ และได้จัดลำดับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามลำดับความสำคัญและความเข้มข้นจากมากไปหาน้อยดังนี้

ระดับ 11 การมีตำแหน่งทางการเมืองหรือการบริหาร

ระดับ 10 การแสวงหาตำแหน่งทางการเมืองหรือการบริหาร

ระดับ 9 การเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์การทางการเมือง

ระดับ 8 การเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์การทางการเมือง

ระดับ 7 การมีส่วนร่วมในการชุมนุมเรียกร้องต่าง ๆ

ระดับ 6 การเป็นสมาชิกที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในองค์การทางการเมือง

ระดับ 5 การเป็นสมาชิกที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในองค์การกึ่งการเมือง

ระดับ 4 การมีส่วนร่วมในการถกเถียงทางการเมืองอย่างไม่เป็นทาง

ระดับ 3 การให้ความสนใจทางการเมืองบ้าง

ระดับ 2 การออกเสียงเลือกตั้ง

ระดับ 1 การไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองเลย

ถวิลวดี บุรีกุล พัฒนาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของมิลแบรทและรอธและวิลสัน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2543, อ้างถึงใน ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553) แบ่งได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจและมีส่วนร่วมน้อย

1.1 แสดงตนเป็นผู้สนใจทางการเมือง เช่น ร่วมพูดคุยเรื่องการเมือง

1.2 การไปเลือกตั้งระดับท้องถิ่น

1.3 การไปเลือกตั้งระดับชาติ

1.4 พยายามพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นไปเลือกตั้ง

1.5 การร่วมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเมือง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจและมีส่วนร่วมปานกลาง

2.1 ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมือง

2.2 บริจาคช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2.3 ร่วมชุมนุมทางการเมือง ฟังการหาเสียง แนะนำตัว

2.4 เข้าร่วมติดตามในเวทีสาธารณะ

2.5 การรวมกลุ่มผลประโยชน์หรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม

2.6 ช่วยรณรงค์หาเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง

2.7 ดำเนินกิจกรรมหาเงินเข้าพรรคการเมือง

2.8 สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจและมีส่วนร่วมมาก

3.1 ดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรคการเมือง

3.2 เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรค

1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจ เกี่ยวกับปัจจัยอันเป็นสาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางพฤติกรรมศาสตร์และการพัฒนาทางการเมือง เป็นการพยายามหาคำตอบถึงการขยายตัวของ การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรวดเร็วในสังคม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยนักวิชาการสนใจพิจารณาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยส่วนบุคคล ว่าเหตุใดบุคคลหนึ่งจึงมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่ง

แมคคอลลสกี (1968, pp. 256-262) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลหนึ่ง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 3 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติเพศ ศาสนา และถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น
2. ปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจ ลักษณะบุคลิกภาพ ความต้องการ เป็นต้น
3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น ระบบการเมือง เหตุการณ์บ้านเมือง ลักษณะการรณรงค์หาเสียง ประเด็นทางการเมืองต่างที่เกิดขึ้น เป็นต้น

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน

รพีพร ธงทอง (2564) ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองสมัยใหม่ของเด็กและเยาวชนไทยและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองสมัยใหม่ของเด็กและเยาวชน โดยเก็บตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พบว่าโรงเรียนเป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญรองจากสถาบันครอบครัวที่ส่งอิทธิพลต่อนักเรียนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีคะแนนด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในระดับดีมากโดยติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองรวมถึงการแบ่งปันข้อมูลผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และ รัตนาวดี ลำพาย (2563) พบว่ามูลเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับสูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ส่วนใหญ่มาจากความรู้สึกสนใจทางการเมือง รู้สึกว่าระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชนและประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ผ่านรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ เช่น การพูดคุย สนทนา แสดงความคิดเห็นทางการเมือง กับเพื่อน และคนใกล้ขีด การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยส่วนหนึ่งได้เคยเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง เช่น การเคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น จุดเทียนแสดงสัญลักษณ์ การมอบดอกไม้ การร่วมรณรงค์ทางการเมือง การประท้วงรัฐบาล

ภาณุวัฒน์ มัชฌมพันธ์ (2561) งานศึกษานี้พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยโดยการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ในระดับมาก รองลงมาคือรูปแบบการเข้าชื่อเพื่อเรียกร้องประเด็นสาธารณะ รูปแบบการร่วมชุมนุมทางการเมือง รูปแบบการร่วมประชุมหรือทำกิจกรรมของชุมชน รูปแบบการใช้ความรุนแรงทางการเมือง และรูปแบบการร่วมกิจกรรมขององค์กรทางการเมือง เป็นระดับท้ายสุดตามลำดับ โดยในงานวิจัยนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นพิเศษจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่มีส่วนร่วมทางการเมืองที่มองว่าหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานศึกษาของดวงแก้ว จันทร์สระแก้ว (2550) ที่เสนอให้มีการชำระประวัติศาสตร์เหตุการณ์ทางการเมืองเพื่อสรุปเป็นบทเรียน และจัดให้มีโครงการเลือกตั้งสนามเล็กขนานไปกับการเลือกตั้งจริง เนื่องจากสถานศึกษามีบทบาทน้อยมากในการเรียนรู้ทางการเมือง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายบ้างมีความสอดคล้องกันบ้างขัดแย้งกันแต่ถึงอย่างนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนล้วนมีเสนอแนะต้องการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนให้ได้มีกิจกรรมหรือรูปแบบที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมักจะถูกละเลยเพราะคนส่วนใหญ่เข้าใจว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเริ่มในระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง เช่น การเลือกตั้ง แต่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนมากก็ยังไม่มีความสามารถในการเลือกตั้ง ดังนั้นงานวิจัยข้างต้นได้พยายามขยายการรับรู้ของรูปแบบกิจกรรมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยข้างต้นมาพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในครั้งนี้เป็นการศึกษาความหมายของกระบวนการจัดการเรียนการสอนและองค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.1 ความหมายของกระบวนการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาความหมายของกระบวนการจัดการเรียนการสอน จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนักวิชาการส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงความหมายของกระบวนการจัดการเรียนการสอนในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973, p. 307) ได้อธิบายกระบวนการจัดการเรียนการสอน หมายถึง วิธีการที่จะนำไปใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

ไรเกลูธ (Reigeluth, 1983, p. 56) ให้นิยามของกระบวนการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นขั้นตอนในการดำเนินการเรียนการสอนที่ครูกำหนดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถของตนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนนั้น

วินน์ (Winn, 1993) ให้นิยามกระบวนการจัดการเรียนการสอนว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยนำเข้าซึ่งได้แก่ ครูและแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนโดยตั้งเป้าหมายที่จำเพาะสัมพันธ์กับคุณลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรม

ด้านนักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

ทีศนา แชมมณี และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558, น. 63; ทีศนา แชมมณี, 2544, น. 4) ให้ความหมายของกระบวนการจัดการเรียนการสอนว่าเป็นขั้นตอนหลักและวิธีการดำเนินที่สนับสนุนให้บุคคลอื่นเกิดการเรียนรู้ โดยอาศัยความรู้ ความเชื่อ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ซึ่งต้องดำเนินอย่างเป็นระบบ โดยอรรถัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544, น. 12) ได้กล่าวถึงลักษณะขั้นตอนที่เป็นไปตามลำดับของรูปแบบการสอนต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมสองลักษณะ คือ กิจกรรมของครูและกิจกรรมของนักเรียน กิจกรรมของครู ได้แก่ การวางแผนการสอน การเตรียมสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียน เป็นต้น กิจกรรมของนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่นักเรียนลงมือปฏิบัติขณะที่มีการเรียนการสอน โดยที่ลำดับขั้นตอนนี้ได้พัฒนาจากหลักการและทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน

จากความหมายของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ได้กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่ผู้สอนวางไว้ บนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ประกอบการอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศแหล่งการเรียนรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ให้เกิดผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่วางไว้

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาจึงหมายถึงการดำเนินการเรียนการสอนที่มีลักษณะบูรณาการ (ฐากร สติธิโชค, 2564) โดยมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อมุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในสังคมประชาธิปไตย (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554, น. 8) อย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่ผู้สอนวางไว้ บนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ประกอบการอาศัยวิธีการสอน

และเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศแหล่งการเรียนรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

2.2 องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีนักวิชาการอธิบายองค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ดังนี้

อาเรนด (Richard I. Arends, 1994) อธิบายว่าองค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ครู จุดประสงค์ นักเรียน สิ่งแวดล้อม การเรียนการสอน วิธีเรียน การวัดประเมินผล

เขตการศึกษาเดวิส (District, 2000) อธิบายว่าองค์ประกอบกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะคล้ายกับรูปแบบการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย วิธีการ เนื้อหา และระบบการประเมิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2557) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ 3 ประการ ดังนี้

1. ผู้เรียน การคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งความสามารถทางสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ รวมถึงความต้องการ พื้นฐาน

2. บรรยากาศทางจิตวิทยา บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนมีส่วนสำคัญในการกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการ ทั้งบรรยากาศที่เป็น ประชาธิปไตย บรรยากาศที่แสดงถึงเคร่งเครียด ความขื่นบานของผู้เรียน ข้อคำนึงถึงคือภูมิหลังทางอารมณ์และปัจจัยแทรกซ้อน เช่น การได้รับความกดดัน ความหิว ก็เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อบรรยากาศทางจิตวิทยา

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน เป็นตัวสะท้อนว่าการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะเป็นเรื่องที่ผู้สอนจะต้องนึกถึงตัวผู้เรียน ทั้งความต้องการพื้นฐาน การตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนโดยมีวิธีการสอนที่หลากหลาย ช่างสังเกตให้เห็นความรู้สึกของผู้เรียนเพื่อให้การเรียนการสอนจะได้ประสบความสำเร็จและสร้างสมให้ผู้เรียนเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป

วชิราภรณ์ อำไพ (2560, น. 23-24) ได้สรุปรวบรวมองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้จากการศึกษาของนักวิชาการหลากหลายท่าน โดยสรุปได้ว่าองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. ผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้ศึกษาหลักสูตรและนำความรู้ในเนื้อหามาดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยการกำหนดจุดประสงค์และวัตถุประสงค์ ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนด

2. ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความสามารถทางสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ความต้องการพื้นฐานเพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถ

3. กิจกรรมการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอน มีความน่าสนใจเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นเรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเป็นไปตามจุดประสงค์ที่เตรียมการไว้

4. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ เป็นอุปกรณ์ที่ผู้สอนใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

5. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาในการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน ดังที่ปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 สังกะหร่องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบของ กระบวนการจัดการเรียนการ สอน	Richard I. Arends (1994)	Davis School District (2000)	มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์(2557)	วิทยากรณ์ อำเภอ (2560)	ผู้วิจัย
ครูผู้สอน	✓			✓	✓
นักเรียน	✓		✓	✓	
จุดประสงค์	✓				
วิธีการจัดการเรียนการสอน	✓	✓		✓	✓
เนื้อหา		✓			✓
สื่อ/แหล่งการเรียนรู้				✓	
บรรยากาศ	✓		✓	✓	✓
การมีปฏิสัมพันธ์กัน			✓		
การวัดและการประเมินผล	✓	✓			

จากตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยได้คัดเลือกองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านเนื้อหา 3) ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน และ 4) ด้านบรรยากาศ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 องค์ประกอบด้านครูผู้สอน

วิชาสังคมศึกษาคือหัวใจของการพัฒนาคนและสังคมโดยจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาคือเพื่อให้นักเรียนได้สามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะความเป็นประชาธิปไตยที่ได้พัฒนาจากครูสังคมศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ครูสังคมศึกษาจึงเป็นบุคลากรสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมให้แก่ นักเรียน ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในการเป็นแบบอย่างของครูด้านบุคลิกภาพและวิถีประชาธิปไตยอันเป็นค่านิยมที่ดีในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

สำนักคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, น. 3) เสนอว่า ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทจะต้องมีทัศนคติและพฤติกรรมเป็นประชาธิปไตยเพื่ออำนวยความสะดวกและเยาวชนเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสนอให้ครูผู้สอนมีพฤติกรรมประชาธิปไตย ดังนี้

1. เคารพในความความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน
2. เป็นผู้ที่ยอมรับความหลากหลายของนักเรียนทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพ สติปัญญาและอารมณ์
3. ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
4. ใช้เหตุผลและปัญญาในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้ง

รวมทั้งการเสริมสร้างพัฒนาการประชาธิปไตยในแก่นักเรียนโดยการสังเกต หรือพัฒนาคุณลักษณะทั้งในระหว่างที่มีการเรียนการสอนในห้องเรียนและรวมถึงนอกห้องเรียนด้วย

ทิสนา แซมณี (2536, น. 76-77) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครูสังคมศึกษาว่าครูต้องเป็นผู้มีเจตคติเป็นไปอย่างประชาธิปไตย (Democratic Attitudes) การกระทำพฤติกรรม คำพูด หรือท่าทีของครูที่แสดงออกมานั้นย่อมบอกให้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของครู ซึ่งครูที่มีเจตคติเป็นไปอย่างประชาธิปไตย มีพฤติกรรม ดังนี้

1. มีความยุติธรรมต่อนักเรียนโดยทั่วกันโดยไม่เลือกปฏิบัติทางฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา
2. ถือว่านักเรียนทุกคนมีศักดิ์และสิทธิเสมอกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ ครูต้องส่งเสริมนักเรียนทุกคนตามความถนัด ความสนใจและความสามารถ
3. มีใจกว้างยินดีฟังคำถามนักเรียนและยินดีตอบเสมอ ไม่คิดว่าเด็กลองดี
4. ครูคิดและเชื่อว่านักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างบริสุทธิ์ใจ มิใช่ตั้งใจจะดูหมิ่นหรือหักล้าง ครูยินดีรับฟังเสมอ
5. ครูต้องรู้สึกว่ “ฉันอาจจะไม่เห็นด้วยกับความคิดของเธอ แต่ฉันจะต่อสู้อัจฉริยะที่สุดท้ายของฉัน เพื่อให้เธอได้แสดงความคิดเห็นออกมา” และครูพยายามกระตุ้นให้นักเรียนทุก ๆ คนแสดงความคิดเห็นโดยยึดถือความคิดว่า “มันเป็นสิทธิของข้าพเจ้าที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม”
6. ฝึกฝนให้นักเรียนแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล และให้ช่วยกันคิดอย่างรอบคอบก่อนลงมติตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใด
7. รู้จักขอโทษ รู้จักอภัย

8. รู้จักให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยกย่องผู้ทำความดี

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2553, น. 19-20) เสนอว่าการเป็นแบบอย่างที่ดีของครู สามารถปฏิบัติได้ ดังนี้

1. ครูควรมีบุคลิกที่แสดงออกถึงความเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ ใจกว้าง การยอมรับฟังความคิดของนักเรียน มีอารมณ์มั่นคง อดทน อดกลั้น มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล มีระเบียบวินัย เชื่อมมั่นใจตนเอง เข้าใจในเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

2. ครูควรมีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย ได้แก่ มีวินัยในตนเอง ไม่มีอคติ ยอมรับและให้เกียรติผู้อื่น เคารพในสิทธิและหน้าที่ ใช้ความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลตัดสินปัญหา ยึดหลักคุณธรรมในการดำรงชีวิต ยอมรับและเคารพกฎหมาย กฎเกณฑ์ของกลุ่ม

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข.(2557) ยกตัวอย่างบุคลิกภาพครูที่สัมพันธ์กับการกระตุ้นการแสดงออกของนักเรียน เช่นเมื่อครูมีท่าทางยิ้มแย้ม นักเรียนก็จะแจ่มใส ครูเปิดโอกาส นักเรียนก็จะเกิดการคิดอย่างอิสระ ครูแสดงความเป็นมิตร นักเรียนก็มีความสุขและอุ่นใจ เป็นต้น

รุจน์ ภาษา (2555, น. 176-180) งานศึกษานี้พบว่าบุคลิกครูสังคมศึกษาสามารถเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่นักเรียนได้ แต่ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษามีความกังวลในการแสดงบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่นักเรียน เนื่องจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น พฤติกรรมของนักการเมืองที่ปรากฏตามสื่อ จึงเป็นความท้าทายของครูสังคมศึกษาที่ต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

เลิศพร อุดมพงษ์ (2562) กล่าวถึงการพัฒนาครูสังคมศึกษาปรับเปลี่ยนจากผู้สอน เป็นผู้เอื้อการเรียนรู้ คอยเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเป็นประชาธิปไตย รวมทั้งการขัดเกลา เยาวชนผ่านการสร้างตนเองเป็นต้นแบบที่ดีตามวิถีประชาธิปไตยในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งถือเป็นการขัดเกลาทางอ้อม

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าบทบาทของครูสังคมศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาให้นักเรียนให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยมีข้อบ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน ประกอบด้วย มีความยุติธรรม ใจกว้าง มีเหตุผล เคารพและยอมรับความแตกต่าง รับฟังความคิดเห็น เข้าใจเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เคารพในสิทธิและหน้าที่ ยอมรับและเคารพกฎหมาย เคารพในหลักสิทธิมนุษยชน

2.2.2 องค์ประกอบด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้นมัธยมศึกษา 4-6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เปรียบเทียบกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยตามแบบของพลเมืองตามแนวคิดเวสต์ไฮเมอร์ และคาร์เน

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง คุณสมบัติเฉพาะของบุคคลที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมไปถึงการเป็นผู้มีจิตใจที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หมายถึง บุคคลที่เคารพในสิทธิของผู้อื่น ดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่ละเลยสิทธิและปฏิบัติหน้าที่ของตน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน โดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม
2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม หมายถึง หมายถึง บุคคลที่มีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการดูแล พัฒนาชุมชนและสังคม และเอาใจใส่ในการติดตามกระบวนการทำงานของภาครัฐในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นผู้เอาใจใส่ต่อกิจการบ้านเมืองในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีทักษะการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้าง

ตาราง 3 แบบของพลเมืองตามแนวคิดเวสต์ไฮเมอร์ และคาห์เน

หัวข้อ	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen)
ลักษณะ	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ต่อชุมชน - ทำงานอย่างสุจริตและ ง่าย ภาษี - เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย - การแยกขยะ - บริจาคโลหิต - อาสาสมัครเพื่อให้ความช่วยเหลือในเวลาวิกฤติ 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน เพื่อมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชน - บริหารจัดการดูแลให้ชุมชน ได้รับการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ หรือรักษา สิ่งแวดล้อม - มีความรู้ในกระบวนการทำงานของรัฐ - รู้กลยุทธ์ในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิพากษ์วิจารณ์เพื่อประเมิน โครงสร้างทางสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ ให้เข้าใจถึง ปัญหา อย่างลึกซึ้ง - พยายามสืบค้นและจัดการกับ ความไม่เป็นธรรมในสังคม - รู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทาง สังคม และวิธีการที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงของระบบสังคม
ตัวอย่าง การปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - รณรงค์และให้การสนับสนุนอาหารแก่คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยจัดวางระบบอาหารแก่ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - สำรวจเพื่อค้นหาสาเหตุ และ แนวทางแก้ไขปัญหา การขาดแคลนอาหาร
แนวคิดพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการแก้ปัญหา หรือ พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น พลเมือง จะต้องมีความ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เคารพ กติกาของสังคม และ ปฏิบัติตาม ข้อบังคับของ กฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการแก้ปัญหา หรือ พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น พลเมือง จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอย่าง กระตือรือร้น และเป็นผู้นำใน การ จัดระบบโครงสร้างของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการแก้ปัญหา หรือ พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น พลเมือง จะต้องรู้จักตั้งคำถาม ได้แย้ง และ เปลี่ยนแปลงระบบ โครงสร้างเมื่อเกิดความไม่ เป็นธรรมขึ้นในสังคม

ที่มา (Westheimer และ Kahne, 2004)

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย กับสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (4-6)

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง	มาตรฐาน ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม
1.1 ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว	มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและ ธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ
	ตัวชี้วัด 1. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง
	สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
	มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข
	ตัวชี้วัด 1. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก 3. ปฏิบัติตนและมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก
	สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์
	มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
	ตัวชี้วัด 2. ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ

ตาราง 4 (ต่อ)

1.2 ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน	<p style="text-align: center;">สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม</p> <hr/> <p>มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และ อารงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ</p> <hr/> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>1. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง</p>
	<p style="text-align: center;">สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม</p> <hr/> <p>มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและอารงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข</p> <hr/> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>3. ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก</p>
1.3 ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน	<p style="text-align: center;">สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม</p> <hr/> <p>มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและอารงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข</p> <hr/> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>3. ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก</p>
1.4 ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน	<p style="text-align: center;">สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม</p> <hr/> <p>มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

	<p>ตัวชี้วัด</p> <p>11. วิเคราะห์พระพุทธรูปศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>22. เสนอแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม</p>
	<p>มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธรูปศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ</p>
	<p>ตัวชี้วัด</p> <p>1. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง</p>
	<p>สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม</p>
	<p>มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข</p>
	<p>ตัวชี้วัด</p> <p>1. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก</p> <p>3. ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก</p>
	<p>สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์</p>
	<p>มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ</p>
	<p>ตัวชี้วัด</p> <p>4. วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

1.5 ด้านความ รับผิดชอบต่อ	สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม
สังคม	<p>มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรม ของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>11. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาในการฝึกตนไม่ให้ประมาท มุ่ง ประโยชน์และสันติภาพบุคคล สังคมและโลก หรือแนวคิดของศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>12. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่ สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ</p>
	<p>มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>1. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคน รอบข้าง</p> <p>5. สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ อันส่งผลถึงการพัฒนาตน พัฒนาชาติและโลก</p>
	<p>สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน สังคม</p>
	<p>มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมือง ดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>1. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก</p> <p>3. ปฏิบัติตนและมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็น พลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก</p> <p>4. วิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากล</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

	<p>มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>
	<p>ตัวชี้วัด</p> <p>2. เสนอแนวทาง ทาการเมืองการปกครองที่นำไปสู่ความเข้าใจ และการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ</p>
สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์	
	<p>มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย</p>
	<p>ตัวชี้วัด</p> <p>3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน</p> <p>4. วิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย</p>
2. ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม	สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม
	<p>มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรม ของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p>
	<p>ตัวชี้วัด</p> <p>6. วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>9. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาว่า เป็นศาสตร์แห่งการศึกษาซึ่งเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>10. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาในการฝึกตนไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์ และสันติภาพบุคคล สังคมและโลก หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>12. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

	<p>21. วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาอื่นๆ และชักชวน ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน</p> <p>22. เสนอแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม</p>
	<p>สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม</p> <p>มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>4. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ</p>
<p>3. ด้านพลเมืองที่ มุ่งเน้นความเป็นธรรม</p>	<p>สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม</p> <p>มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>8. วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>12. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ</p> <p>13. วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ</p> <p>18. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชนศาสนาต่าง ๆ เพื่อขจัดความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข</p> <p>สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม</p> <p>มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข</p>

 ตัวชี้วัด

2. วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวชี้วัด

1. วิเคราะห์ปัญหาการเมืองที่สำคัญในประเทศจากแหล่งข้อมูลต่างๆ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไข

4. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

จากตารางการวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย กับ สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (4-6) ทำให้เห็นว่าเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาที่ปรากฏในตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีแนวโน้มในการสร้างพลเมืองตามแนวคิดของเวสต์ไฮเมอร์ และคาห์เน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ด้านเนื้อหา หมายถึง ความรู้วิชาสังคมศึกษาจากตัวชี้วัดตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อการเป็นพลเมืองตามแนวคิดของ Westheimer & Kahne ประกอบด้วย การเคารพกติกาของสังคม การปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมาย ยอมรับและเคารพ ความหลากหลาย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม การรู้จักตั้งคำถาม ได้แย้ง

2.2.3 องค์ประกอบด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน

ดวงกมล สิ้นเพ็ง (2551, น. 53-54) ได้เสนอแนะหลักการจัดการเรียนรู้ในวิชา สังคมศึกษาในการช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพไว้ดังต่อไปนี้

1. จัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญ ๆ ที่ผู้เรียนสามารถ นำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ที่คงทน ยั่งยืน มากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่ เป็นเนื้อหา หรือข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจายแต่ไม่เป็นแก่นสาร ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียน และด้วยการประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจสิ่งที่เรียน เพื่อแสดงให้เห็น ว่าเขาได้เรียนรู้ และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ การบูรณาการตั้งแต่หลักสูตรสอดคล้องกับ ความมุ่งหวังของวิชาสังคมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) โดยบูรณาการเชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นอดีตและปัจจุบัน ประกอบกับการบูรณาการความรู้ ทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ และสัมพันธ์กับ วิชาต่าง ๆ

3. จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม สอดคล้องกับที่ สิริวรรณ ศรีพหล (2552) ได้ยกตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในสาระศาสนาและหน้าที่พลเมืองไว้ โดยเน้น วิธีการสอนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพื่อพัฒนา ค่านิยมที่ดี นำไปสู่การปฏิบัติใช้ใน ชีวิตประจำวัน ทั้งยังช่วยผู้เรียนให้ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ยอมรับ และเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม จนเกิดการ เปลี่ยนแปลงตนเองด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และพฤติกรรมด้านต่าง ๆ (อิทธิเดช น้อยไม้, 2560)

4. จัดการเรียนรู้ที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ทั้งใน ส่วนความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียน และการดำเนินชีวิต เน้น การจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ใน ชีวิตจริง (ฐากร สิทธิโชค, 2564)

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด การ ตัดสินใจสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการ จัดกิจกรรมที่เป็นจริง การลงมือปฏิบัติ (Active learning) เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถ ไปใช้ใน ชีวิตจริงเพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีทั้งประเทศและของโลก (พิณสุดา สิริรังศรี, 2560)

สิริวรรณ ศรีพหล (2552) ได้ประมวลวิธีการจัดการเรียนการสอนและการจัด กิจกรรมในวิชาสังคมศึกษา แยกตามสาระทั้ง 5 สาระ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยใช้วิธีการสอน เช่น วิธีสอนแบบ บรรยาย วิธีสอนแบบไตรสิกขา วิธีสอนแบบปฏิจจสมุปบาท วิธีสอนแบบธรรมกัจจายน์ วิธีสอนแบบ อริยสัจสี่ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์ วิธีสอนแบบเบญจขันธ์ วิธีสอนตาม หลักพุทธศูต วิธีสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต โดยใช้วิธีการสอน เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสาธิต กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการอภิปราย กิจกรรม การเรียนการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการ ใช้เกมจำลอง

สถานการณ์ กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการแก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสืบสวนสอบสวน

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยใช้วิธีการสอน เช่น การสอนโดยนำวิธีการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ การสอนโดยการสืบสวนสอบสวน การสอนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์ วิธีการสอนแบบร่วมมือ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการสอน เช่น วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ โดยใช้วิธีการสอน เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสืบสวนสอบสวน กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ กิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสำรวจ กิจกรรมการจัดทำแผนที่

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555, น. 18-19) เสนอว่าการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญที่มีลักษณะ ดังนี้

1. เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำ (Active learning) เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

2. เน้นสร้างประสบการณ์ให้แก่นักเรียน

3. เน้นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยผู้เรียนนำผลลัพธ์จากการเรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้

4. เมื่อครูมีแผนการในการจัดวางเนื้อหาและกิจกรรมอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

5. เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

6. ใช้สื่อเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้นในเรื่องที่ซับซ้อนหรือเป็นนามธรรม

อิทธิเดช น้อยไม้ (2560, น. 81) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาควรมีลักษณะของการบูรณาการ เน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ฝึกหัดทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ทักษะ และเจตคติ ที่ดีงามเป็นสำคัญ

พิณสุดา สิริวิรังศรี (2560, น. 100-113) ได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความเป็นพลเมือง

โลก โดยเน้นวิธีสอนเชิงรุกหรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ (Active learning) ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ โดยผู้สอนมีบทบาทในการชี้แนะ สนับสนุนส่งเสริม อำนวยความสะดวกให้เกิดกิจกรรม วิชา

วิวัฒน์ชัย หล่มศรี (2559, น. 173) เสนอให้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชา สังคม เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม เป็นไปในลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)
2. จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเกิดการตั้งคำถาม กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น แสวงหาข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบ เช่น การตั้งคำถามเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม การเมือง
3. จัดกิจกรรมที่ให้เกิดการคิด การแสดงออก การสื่อสาร การโต้แย้งแสดง เหตุเหตุผลอย่างมีวิจารณ์ญาณ เช่น การเรียนรู้แบบตั้งคำถาม (Questioning Method) การเรียนรู้ แบบ Socratic Dialogue
4. จัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน (Team Learning) เช่น กระบวนการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) กระบวนการเรียนรู้แบบแสดงบทบาท (Role Playing Method)
5. จัดกิจกรรมที่ผู้เรียนเกิดการปฏิบัติ ที่มาจากการเชื่อมโยงความรู้ เพื่อสร้าง ทักษะและทัศนคติที่ดีในเนื้อหาหรือประสบการณ์ที่เรียนรู้ เช่น การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ (Creativity Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning)

ดังนั้นวิธีการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ครูสังคมศึกษานำมาใช้ในการสอนให้นักเรียน เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนวิชาสังคมศึกษาคือการพลเมืองที่มีคุณภาพในแนวทางประชาธิปไตย โดยมีลักษณะดังนี้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีส่วนร่วม และลงมือปฏิบัติ ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย มีการบูรณาการความรู้ การเชื่อมโยงความรู้

2.2.4 องค์ประกอบด้านบรรยากาศ

พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2557) ได้กล่าวถึงบรรยากาศที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ

1. บรรยากาศทางกายภาพ เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนทั้งความเหมาะสมของการจัดองค์ประกอบห้องเรียน เช่น สีสนที่สบายตา การ

จัดเรียงโต๊ะ เก้าอี้ สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การเคลื่อนไหวได้โดยง่าย สอดคล้องกับที่อิทธิเดช น้อยไม้ ได้ให้รายละเอียดของการจัดบรรยากาศทางกายภาพในชั้นเรียนว่าต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (อิทธิเดช น้อยไม้, 2560, น. 202)

1.1 การจัดโต๊ะหรือที่นั่งของนักเรียน จากการวางแผนผังภายในห้องเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับรูปร่างและช่วงวัย ระดับสายตาในการมองมายังกระดาน จอภาพ หรือ การสาธิตในกิจกรรมต่าง ๆ การจัดที่นั่งควรจัดให้เพื่อสะดวกในการเคลื่อนไหวทำกิจกรรม มีความปลอดภัย สามารถให้ผู้สอนเดินเข้าไปอย่างทั่วถึง ส่วนผู้เรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมควรจัดที่นั่งให้อยู่ในบริเวณที่ผู้สอนดูแลได้อย่างใกล้ชิด

1.2 การจัดโต๊ะครู สามารถเลือกจัดได้สามรูปแบบตามความเหมาะสม คือ การจัดโต๊ะครูไว้หน้าห้องเรียน เพื่อที่จะสามารถมองเห็นพฤติกรรมของนักเรียนได้ทั่วถึง การจัดโต๊ะครูไว้หลังห้องเรียน เป็นการสร้างบรรยากาศที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่ผู้สอนก็ยังสามารถมองเห็นพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างชัดเจนแต่ขณะเดียวกันนักเรียนที่ต้องการคำปรึกษาสามารถขอเข้าพบครูโดยไม่เป็นที่เพ่งเล็งของเพื่อนร่วมห้อง และสุดท้ายการจัดโต๊ะครูไว้ข้างนอกห้องเรียน การจัดโต๊ะครูในลักษณะนี้จะสร้างความเป็นอิสระให้แก่ผู้เรียนเมื่อผู้เรียนมีปัญหาอย่างปรึกษาก็สามารถเข้าพบได้โดยอิสระไม่เป็นที่สังเกตของเพื่อนแต่ผู้สอนจะไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนได้

1.3 การจัดป้ายนิเทศและการจัดมุมความรู้ต่าง ๆ ควรจัดตกแต่ง ออกแบบป้ายนิเทศให้มีความสวยงาม มีความคิดสร้างสรรค์ มีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียน ข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน อาจแสดงผลงานหรือข้อมูลพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสร้างความภูมิใจและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ส่วนมุมความรู้ควรจัดให้เสริมสร้างนิสัย บางประการ เช่น มุมหนังสือ มุมความรู้ข่าวและเหตุการณ์ มุมเกมการศึกษา เพื่อฝึกฝนนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้า

1.4 การจัดสภาพห้องเรียนที่ถูกสุขลักษณะ ควรจัดห้องเรียนให้มีอากาศถ่ายเท ไม่อับชื้น ปราศจากสิ่งรบกวน เช่น ฝุ่น ควัน กลิ่น เสียง ฯลฯ คำนึงถึงแสงสว่างให้เพียงพอ และควรมีความสะอาด

2. บรรยากาศทางจิตใจหรือบรรยากาศทางจิตวิทยา ซึ่งจะมีความสำคัญมากที่จะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ โดยบรรยากาศทางจิตวิทยาดังนี้

2.1 บรรยายภาคความคุ้นเคยหรือความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ทั้งบุคลิกท่าทางของครู พฤติกรรมการแสดงออกของครูซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียน ดังนั้นเมื่อครูสร้างบรรยากาศโดยแสดงพฤติกรรมที่ทำให้นักเรียนคุ้นเคย ไว้วางใจ ตั้งคำถาม วิพากษ์ การทำงานร่วมกัน เป็นต้นนักเรียนก็จะเกิดพฤติกรรมดั่งนั้น

2.2 บรรยายภาคที่เป็นอิสระ เป็นการเปิดโอกาสในนักเรียนมีอิสระในการค้นคว้า ทั้งจะช่วยพัฒนาคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ การใช้เหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

2.3 บรรยายภาคที่ทำทนาย เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้น อาจใช้การตั้งคำถามจากข่าวหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การให้ทำงานที่มีความซับซ้อนท้าทายเพื่อให้เกิดการแข่งขัน

2.4 บรรยายภาคของการยอมรับนับถือ การนับถือซึ่งกันและกันทั้งในฐานะครูและนักเรียน โดยยอมรับคุณค่าของทุกคนและเห็นคุณค่าของตนเอง

2.5 บรรยายภาคของการควบคุม การรู้จักหน้าที่ของตน เช่นการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.6 บรรยายภาคของการกระตุ้นความสนใจ ครูสร้างแรงจูงใจโดยมีเทคนิคในการเสริมแรง เช่น การกล่าวชมเชย การแสดงการยอมรับ การให้รางวัล เป็นต้น

สิริวรรณ ศรีพหล (2526, น. 172-174) ได้เสนอแนะการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนว่ามีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีเจตคติที่ดี และมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ดังนั้นการจัดบรรยากาศแวดล้อมในชั้นเรียนจึงต้องเอื้อให้นักเรียนได้พัฒนาในสิ่งดังกล่าว ครูจึงควรจัดบรรยากาศแวดล้อมดังนี้

1. บรรยากาศของการเรียนการสอนในชั้นเรียน ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างเต็มที่ โดยการฝึกฝนในเรื่องการดำเนินชีวิตของนักเรียน ฝึกฝนการใช้สติปัญญาที่มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบมีเหตุผล มีเจตคติที่ดีต่อผู้อื่น การสร้างสัมพันธ์เพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

2. การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน โดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนด้วยตนเองให้มากที่สุด ให้โอกาสนักเรียนในการค้นคว้าหาวิธีทางการเรียนด้วยตนเอง โดยครูคอยให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้น

3. การจัดบรรยากาศในห้องเรียนจะต้องส่งเสริมนักเรียนให้มีแนวคิดและแนวทางปฏิบัติแบบประชาธิปไตย อาจเริ่มต้นที่ครูเป็นตัวอย่างที่ดี มีลักษณะที่เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ การยอมรับเสียงส่วนใหญ่

เยาวลักษณ์ อักษร (2544, น. 57-58) ได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากนักวิชาการหลายท่าน โดยสรุปบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตยว่ามีความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนทั้งในด้านสติปัญญา ด้านคุณลักษณะประชาธิปไตยไม่มีว่าเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย บุคลิกภาพและวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย โดยรวบรวมสรุปได้ ดังนี้

1. บรรยากาศความเป็นกัลยาณมิตรที่จะก่อปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน โดยมีบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถพูดคุย ชักถาม อภิปราย แสดงความคิดเห็นได้

2. บรรยากาศความเป็นกันเองที่จะก่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำงานร่วมกันและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองมากที่สุด

3. มีบรรยากาศแห่งความคิดอิสระในการเลือกตัดสินใจค้นคว้า เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง โดยที่ครูเคารพสิ่งที่นักเรียนทำ

4. มีบรรยากาศแห่งการควบคุมเพื่อฝึกฝนให้นักเรียนเกิดระเบียบวินัย การฝึกฝนการดำเนินชีวิต การฝึกฝนการใช้สติปัญญาอย่างมีเหตุผล มีเจตคติที่ดีต่อผู้อื่น โดยครูเป็นผู้ชี้แจง ให้คำปรึกษา แนะนำเพิ่มเติม

5. จัดบรรยากาศในชั้นเรียนโดยเริ่มที่ครูเป็นแบบอย่างที่เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและเคารพความคิดเห็นของนักเรียน

6. การจัดสภาพห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งใ้เรียนและการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการเรียนการสอน

7. การจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ให้โอกาสนักเรียนในการค้นหาวិธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูให้คำแนะนำและแก้ไข

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการสร้างบรรยากาศ หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และจิตวิทยาที่เอื้อต่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีเจตคติและมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

ประกอบด้วย ความเหมาะสมของโต๊ะและรูปแบบการจัดที่นั่งของนักเรียนและครู การจัดสภาพห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การมีปฏิสัมพันธ์อย่างกัลยาณมิตร เคารพและให้เกียรติซึ่งกัน มีอิสระในความคิด การใช้เหตุผล และการแลกเปลี่ยนร่วมมือกัน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

รุจน์ ภาชา (2555) ได้ศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างอย่างครู ผลการวิจัยพบว่า ด้านกิจกรรมในชั้นเรียน ครูสังคมศึกษาส่วนมากใช้การวิเคราะห์ข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง รองลงไปคือใช้การอภิปราย ใช้การวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และให้นักเรียนทำโครงการโดยเฉพาะโครงการจิตอาสาและโครงการพัฒนาชุมชน ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในกิจกรรมลูกเสือ ครูสังคมศึกษาจะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเลือกตั้งประธานหรือหัวหน้าชุมนุม ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูสังคมศึกษาคือ มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง และใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งนักเรียนเห็นว่าครูปฏิบัติเป็นประจำ

อัจฉรา อยุทศิริกุล (2561) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคุณลักษณะด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นลำดับหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอมจากสถาบันทางสังคม อาทิสถาบันการศึกษา ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมเป็นลำดับสอง และด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมเป็นลำดับสาม ทั้งนี้ในงานวิจัยได้อภิปรายว่าเนื่องจากการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

พรวิมล อัมพวัน ปรีชา สามัคคีและกฤตพร แซ่แง สายจันทร์ (2556) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาพบว่า ปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยระดับมัธยมศึกษา คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดีในการเป็นพลเมือง นักเรียนมีความรู้ด้านทฤษฎีแต่ในทางปฏิบัตินักเรียนยังขาดจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย รวมไปถึงปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผลของครูผู้สอนที่ควรมีลักษณะเฉพาะต่างกันไปในแต่ละวิชา

วรุฒม์ อินทฤทธิ์ (2558) ได้ผลการวิจัยจากการใช้วิธีการสอนโดยกรณีศึกษาที่สะท้อนมโนทัศน์ประชาธิปไตย ว่าสามารถทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการพัฒนามโนทัศน์ประชาธิปไตย โดยเสนอแนะเรื่องสั้นที่สะท้อนมโนทัศน์ประชาธิปไตยแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบริบทของเนื้อหา เกิดการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับมโนทัศน์ประชาธิปไตย นำไปสู่การอภิปรายที่จะได้แลกเปลี่ยนมุมมองกัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เป็นประชาธิปไตยทำให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน บนพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในการแสดงออก

ดรฤณี จำปาทอง (2560) พบว่าแม้ครูสังคมศึกษาจะมีความเข้าใจในหลักสูตรและการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิงมาตรฐานในระดับมาก แต่สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษายังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน เพราะครูยังใช้วิธีบรรยาย โดยสอนเนื้อหาตามหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ ซึ่งแบบเรียนก็มักจะเสนอความรู้ที่เป็นเนื้อหาเช่นกัน อีกทั้งยังพบอุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ทั้งปัจจัยภายในคือตัววิชาสังคมศึกษา คือ จำนวนเนื้อหาที่มีความกว้างและซ้ำซ้อน ตัวชี้วัดที่เป็นนามธรรมยากที่จะวัดประเมิน และปัจจัยภายนอกที่กระทำต่อครู ทำให้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ คือ ภาระงานของครูที่นอกจากการสอน บทบาทของศึกษานิเทศก์ในการดูแลช่วยเหลือครูยังทำได้น้อยไม่ทั่วถึง การบริหารจัดการด้านวิชาการของโรงเรียนยังขาดประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยส่วนมากครูสังคมศึกษาจะมุ่งสนใจการจัดการเรียนรู้ในด้านบทบาทครูที่จะต้องมีความรู้ที่เป็นแบบอย่างที่จะเสริมสร้างค่านิยมที่ดีแก่นักเรียน ด้านวิธีการสอนโดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเน้นการวิพากษ์ วิเคราะห์ อภิปราย ด้านเนื้อหา และด้านสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้งานวิจัยข้างต้นได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยคือการศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ดังงานของรุจน์ ภาษา (2555) จะทำให้ได้ภาพสะท้อนการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เป็นการการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. ระเบียบวิธีในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. แผนการดำเนินการวิจัย
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาในปี การศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 2,477 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยคำนวณหากลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยใช้ตารางคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เพื่อตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน

2. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) คัดเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 5 คน

2. ระเบียบวิธีในการวิจัย

แบ่งการเก็บข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ: การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับสัมภาษณ์โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้

N = จำนวนประชากรที่ทราบค่า

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ: การเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยให้อาจารย์ที่สอนในวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายคัดเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสนใจเรียนวิชาสังคมศึกษา

ข้อมูลที่คาดหมายในการเก็บข้อมูล คือ ความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย

1. แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

3.2 วิธีการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 ศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ตามที่กำหนดในกรอบแนวความคิดในการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผู้วิจัยศึกษาความหมาย รูปแบบ ระดับปัจจัย ของกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง และเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.3 กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเขียนนิยามตามลักษณะที่ต้องการศึกษา

1.4 ร่างแบบสอบถามโดยเขียนข้อความให้มีความครอบคลุมตามโครงสร้างของนิยามศัพท์เฉพาะ

1.5 นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1.6 นำแบบสอบถามที่อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้วนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เกณฑ์ความคิดเห็นสอดคล้องต้องกัน (Index of Item objective congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ได้ทีเกณฑ์ค่า $IOC \geq 0.5$

1.7 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง

1.8 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try out) กับนักเรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาสัมประสิทธิ์ของแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เท่ากับ .912 และแบบสอบถามตอนที่ 3 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เท่ากับ .893

1.9 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ การเลือกตั้ง จำนวน 6 ข้อ การสนับสนุนกิจการทางการเมือง จำนวน 3 ข้อ การจัดตั้งหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง จำนวน 3 ข้อ การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง จำนวน 5 ข้อ และการเป็นผู้สื่อสาร

ทางการเมือง จำนวน 4 ข้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด”

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน จำนวน 5 ข้อ ด้านเนื้อหา จำนวน 7 ข้อ ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 ข้อ และด้านบรรยากาศ จำนวน 6 ข้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด”

โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่มีลักษณะของข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-end Questions) เพื่อใช้เป็นคำถามในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและกำหนดข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1.1 ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผู้วิจัยศึกษาความหมาย รูปแบบ ระดับ ปัจจัย ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1.2 ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยผู้วิจัยศึกษาความหมายและองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่มีลักษณะของข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-end Questions)

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพ จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out)

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาและสร้างขึ้นเพื่อเป็นแบบในการสนทนาแบบกลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 1 ฉบับ โดยมีขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ให้ผู้ร่วมการสนทนารู้จักคุ้นเคย
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดการสนทนากลุ่ม
3. ชี้แจงให้ผู้ร่วมการสนทนาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ พร้อมบันทึกและจดบันทึกคำสนทนา
4. ให้ผู้ร่วมสนทนาแนะนำตัว ชักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการวิจัย และพูดคุยเรื่องทั่วไปเพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายแก่ผู้ร่วมสนทนา
5. เริ่มต้นคำถามในแต่ละประเด็น โดยใช้ระยะเวลาในการสนทนากลุ่มไม่เกินหนึ่งชั่วโมงครึ่ง เพื่อไม่ให้สมาชิกกลุ่มเหนื่อยล้าและรับตอบคำถามให้เสร็จสิ้นการสนทนา ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับคำตอบที่ไม่เป็นธรรมชาติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอกการรับรองจริยธรรมในการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เลขที่โครงการวิจัย SWUEC-G- 098/2565

4.2 ดำเนินการติดต่อผู้บริหารโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (มัธยม) ผ่านบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อทำบันทึกข้อที่ อว 8718.1/343 เรื่องขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เพื่อส่งให้ทางโรงเรียนและนัดหมายวันเวลาเพื่อนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูล

4.3 เตรียมแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสนใจในวิชาสังคมศึกษา โดยให้อาจารย์ในโรงเรียนแจกแบบสอบถามตามจำนวนนักเรียนที่ได้คำนวณไว้

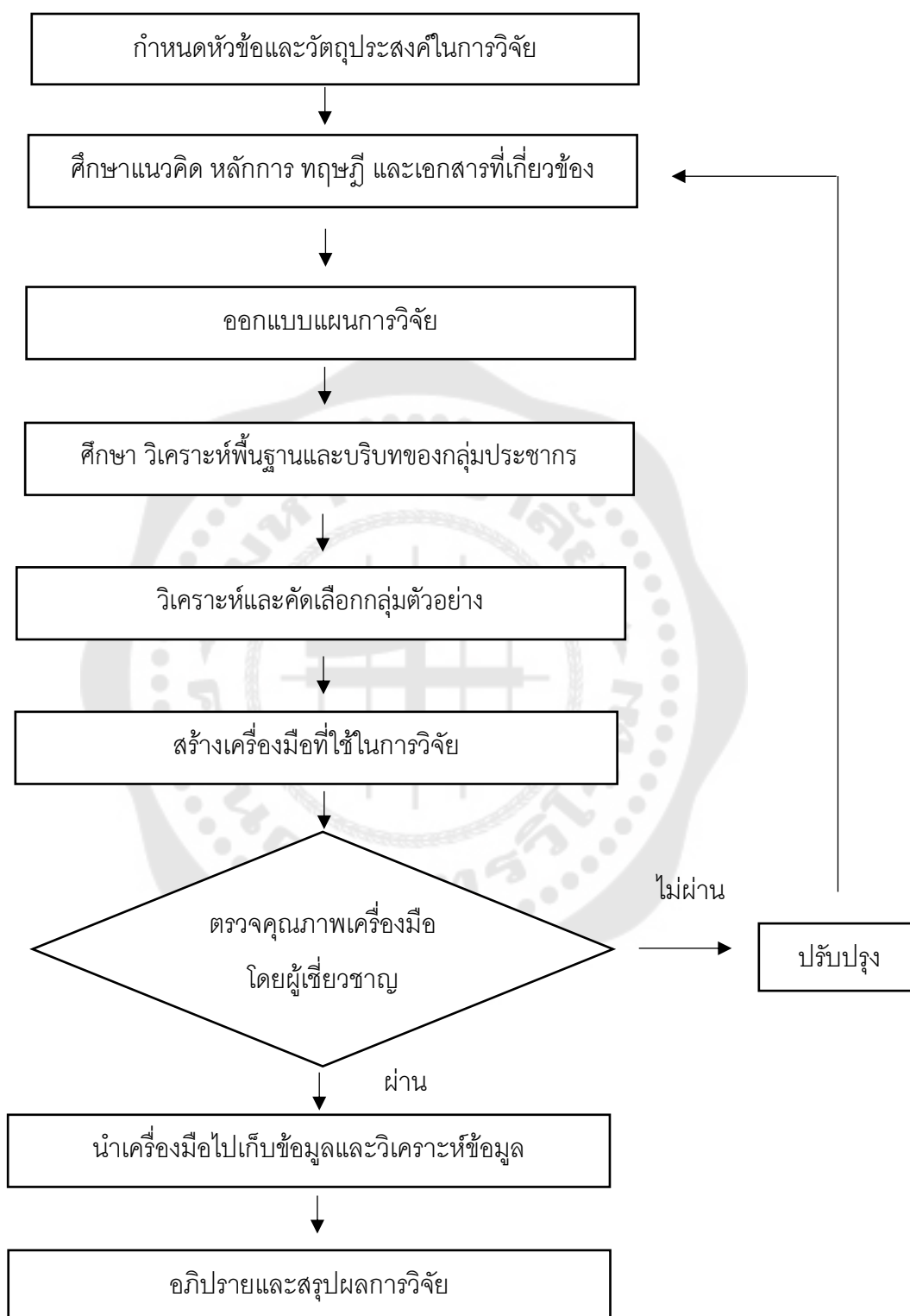
4.4 เก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าสถิติความสัมพันธ์

4.5 เตรียมแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมทางการเมืองและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อจัดสนทนากลุ่มย่อยจากจำนวนนักเรียนที่คัดเลือก ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยจากนักเรียนจำนวน 5 คน

4.6 นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาใช้พรรณนาวิเคราะห์หรืออภิปรายเพิ่มเติมเพื่อตอบคำถามการวิจัย

5. แผนการดำเนินการวิจัย

ภาพประกอบ 2 แผนการดำเนินการวิจัย

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

6.1 สถิติพื้นฐาน

ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (Coefficient of Variation)

6.2 สถิติเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

6.2.1 การค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สูตรวัดดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item objective congruence) โดยเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยแต่ละข้อ จะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1

ให้คะแนน +1 สำหรับข้อที่แน่ใจว่าสอดคล้อง

ให้คะแนน 0 สำหรับข้อที่ไม่แน่ใจ

ให้คะแนน -1 สำหรับข้อที่แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา

$$\text{โดยใช้สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์ในการพิจารณา คือ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) น้อยกว่า .50 ลงมาเป็นเนื้อหาที่ต้องปรับปรุงหรือตัดออก

6.2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา หาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method)

$$\text{โดยใช้สูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_t^2}{s^2} \right)$$

α หมายถึง สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n หมายถึง จำนวนข้อ

$\sum s_t^2$ หมายถึง ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ

s^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

6.2.3 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) โดยใช้สูตร (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (บุญเชิด ภิญ โญอนันตพงษ์, 2521, น. 281-282)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{\{N \sum X^2 - (\sum X)^2\} \{N \sum Y^2 - (\sum Y)^2\}}}$$

r_{XY}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนน
X	แทน	คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบฉบับ X
Y	แทน	คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบฉบับ Y
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด X
$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด Y
$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณ ระหว่างคะแนน X กับ Y ทุกคู่
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน X แต่ละตัวยกกำลังสอง
$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนนักเรียน

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Best, 1997, p.240)

ดังนี้

- 0.81 – 1.00 มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก
- 0.51 – 0.80 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
- 0.21 – 0.50 มีความสัมพันธ์ระดับน้อย
- 0.01 – 0.20 มีความสัมพันธ์ระดับน้อยมาก
- 0.00 ไม่มีความสัมพันธ์กัน

6.3 สถิติอนุมาน

6.3.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน 2 กลุ่ม ด้วย การทดลองที (Independent Samples t-test)

6.4 การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

โดยการพรรณนาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการตามจุดประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบค่าความเป็นอิสระของสองกลุ่มตัวอย่าง และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และ 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมทางการเมืองและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนพนักงานในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงที
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงเอฟ
MS	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
Df	แทน	ระดับขั้นแห่งความเป็นอิสระ
P-value	แทน	ค่าความน่าจะเป็นในการยอมรับสมมติฐานหลัก
H ₀	แทน	สมมติฐานหลัก

H ₁	แทน	สมมติฐานรอง
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ เพศ

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การเลือกตั้ง การสนับสนุนกิจการทางการเมือง การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน บรรยากาศ

ตอนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ มีผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน

2.2 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา จากการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของลักษณะทางประชากรศาสตร์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ เพศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 400 คน แสดงผลการวิเคราะห์จำแนกตามตัวแปร ดังนี้

ตาราง 5 แสดงจำนวนค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

ลักษณะข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	144	36.00
หญิง	256	64.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ พบว่า ผลการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 และเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36 ตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การเลือกตั้ง การสนับสนุนกิจการทางการเมือง การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง โดยแสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ตาราง 6 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมกรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

พฤติกรรมกรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. การเลือกตั้ง			
1.1 ชั้นติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง	3.40	1.08	ปานกลาง
1.2 ชั้นติดตามการดำเนินนโยบายของผู้ได้รับการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง	3.45	1.07	มาก
1.3 ชั้นศึกษาประวัติและผลงานเชิงประจักษ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนการตัดสินใจเลือก	3.29	1.15	ปานกลาง
1.4 ชั้นติดตามการเลือกตั้งทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง เช่น ติดตามช่องทางสื่อสารของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การนับคะแนนเสียง กระบวนการเลือกตั้ง	3.49	1.22	มาก
1.5 ฉันไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง เมื่อมีสิทธิในการเลือกตั้งนั้น	4.22	.98	มากที่สุด
1.6 ฉันต้องการผู้แทนที่มาจากกรเลือกตั้งเพราะเชื่อว่าเขาจะทำประโยชน์เพื่อประชาชนและสามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.43	.88	มากที่สุด
รวม	3.71	.77	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

2. การสนับสนุนกิจการทางการเมือง			
2.1	ชักชวนผู้อื่นให้สนับสนุนนักการเมืองหรือ กลุ่มการเมืองที่ฉันสนใจ	2.77	1.34 ปานกลาง
2.2	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ทาง การเมือง เช่น การลงชื่อเพื่อสนับสนุนกฎหมาย การฟังประชุม สัมมนา ปราศรัย นำเสนอ นโยบาย	3.07	1.41 ปานกลาง
2.3	ฉันร่วมบริจาคหรือระดมทุนเพื่อกิจการทาง การเมือง เช่น การประกันตัวผู้ต้องหาทาง การเมือง การตีพิมพ์เอกสารทางการเมือง	2.70	1.35 ปานกลาง
	รวม	2.85	1.18 ปานกลาง
3. การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทาง การเมือง			
3.1	ฉันเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองทั้งใน ลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์	2.52	1.41 น้อย
3.2	เมื่อมีโอกาสฉันจะก่อตั้งกลุ่มทางการเมืองทั้ง ในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์	2.23	1.37 น้อย
3.3	ฉันติดตามช่องทางสื่อสารของกลุ่มการเมือง หรือบุคคลทางการเมือง เช่น การกดไลก์เพจ การกดติดตามในสื่อสังคมออนไลน์	3.40	1.35 ปานกลาง
	รวม	2.72	1.12 ปานกลาง
4. การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง			
4.1	ฉันติดตามข่าวสารการประท้วงทั้งในระดับ ท้องถิ่นจนถึงระดับโลก	3.65	1.09 มาก
4.2	ฉันจะเข้าร่วมชุมนุมประท้วงการดำเนินงาน ของรัฐบาลในประเด็นที่ฉันเห็นด้วยว่าควรมี การเปลี่ยนแปลง	2.99	1.34 ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

4.3	ฉันร่วมลงชื่อคัดค้านในประเด็นการเมืองในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ เช่น เว็บไซต์ และการลงชื่อตามสถานที่ต่าง ๆ	3.23	1.41	ปานกลาง
4.4	ฉันเปลี่ยนกรอบรูปโปรไฟล์ ทิดแฮชแท็ก หรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อแสดงออกถึงการคัดค้านประเด็นการเมืองที่ฉันสนใจ	2.74	1.45	ปานกลาง
4.5	ฉันเคยร่วมคว่ำบาตร (boycott) เช่น งดใช้หรือไม่สนับสนุน สินค้าหรือบริการที่สืบเนื่องมาจากเหตุผลทางการเมือง	3.07	1.46	ปานกลาง
	รวม	3.14	1.07	ปานกลาง
5. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง				
5.1	ฉันชักชวนผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง เช่น “เมื่อไรโรงเรียนเราจะอนุญาตให้สวมชุดธรรมดามาเรียน”, “นโยบายจัดการสถานการณ์โควิดของรัฐบาลเป็นอย่างไรบ้าง”	3.42	1.31	มาก
5.2	ฉันส่งต่อหรือเผยแพร่รูปภาพ คลิป ข่าวสารทางการเมือง	3.33	1.41	ปานกลาง
5.3	ฉันโพสต์หรือแสดงความเห็นทางการเมือง	3.16	1.48	ปานกลาง
5.4	ฉันเลิกติดตามหรือเลิกเป็นเพื่อนในช่องทางออนไลน์ กับผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างจากฉัน	3.71	1.36	มาก
	รวม	3.40	.84	ปานกลาง
รวมระดับพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง		3.16	.81	ปานกลาง

จากตารางที่ พบว่า ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อพิจารณาความคิดเห็น พบว่าโดยภาพรวมมีระดับรวมระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับต้องการผู้แทนที่มาจากเลือกตั้งเพราะเชื่อว่าเขาจะทำประโยชน์เพื่อประชาชน และสามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 อันดับลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง เมื่อมีสิทธิในการเลือกตั้งนั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 อันดับติดตามการเลือกตั้งทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง เช่น ติดตามช่องทางสื่อสารของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การนับคะแนนเสียง กระบวนการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อันดับติดตามการดำเนินนโยบายของผู้ได้รับการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 อันดับติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และฉันศึกษาประวัติและผลงานเชิงประจักษ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนการตัดสินใจเลือก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 ตามลำดับ

2. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับเข้าร่วมกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง เช่น การลงชื่อเพื่อสนับสนุนกฎหมาย การฟังประชุม สัมมนา ปราศรัย นำเสนอนโยบายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 อันดับชักชวนผู้อื่นให้สนับสนุนนักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่ฉันสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และฉันร่วมบริจาคหรือระดมทุนเพื่อกิจการทางการเมือง เช่น การประกันตัวผู้ต้องหาทางการเมือง การตีพิมพ์เอกสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 ตามลำดับ

3. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมือง ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ฉันติดตามช่องทางสื่อสารของกลุ่มการเมืองหรือบุคคลทางการเมือง เช่น การกดไลก์เพจ การกดติดตามในสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ฉันเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองทั้งในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 และเมื่อมีโอกาสฉันจะก่อตั้งกลุ่มทางการเมืองทั้งในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 ตามลำดับ

4. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ฉันติดตามข่าวสารการประท้วงทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ฉันร่วมลงชื่อคัดค้านในประเด็นการเมืองในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ เช่น เว็บไซต์ และการลงชื่อตามสถานที่ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 ฉันเคยร่วมคว่ำบาตร (boycott) เช่น ดื่มใช้หรือไม่สนับสนุนสินค้าหรือบริการที่สืบเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 ฉันจะเข้าร่วมชุมนุมประท้วงการดำเนินงานของรัฐบาลในประเด็นที่ฉันเห็นด้วยว่าควรมีการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 และฉันเปลี่ยนกรอบรูปโปรไฟล์ ทิดแฮชแท็ก หรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อแสดงออกถึงการคัดค้านประเด็นการเมืองที่ฉันสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 ตามลำดับ

5. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ฉันเลิกติดตามหรือเลิกเป็นเพื่อนในช่องทางออนไลน์ กับผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างจากฉัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 ฉันชักชวนผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง เช่น “เมื่อไรโรงเรียนเราจะอนุญาตให้สวมชุดธรรมดามาเรียน”, “นโยบายจัดการสถานการณ์โควิดของรัฐบาลเป็นอย่างไรบ้าง” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 ฉันส่งต่อหรือเผยแพร่รูปภาพ คลิป ข่าวสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 และฉันโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 ตามลำดับ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน บรรยากาศ โดยแสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ตาราง 7 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
วิชาสังคมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ครูผู้สอน			
1.1 ฉันสามารถแสดงความคิดเห็นกับครูของฉันได้อย่างอิสระ	3.87	1.00	มาก
1.2 ครูใช้เหตุผลของตนเองมากกว่ารับฟังเหตุผลของนักเรียน	2.86	1.26	ปานกลาง
1.3 ครูเป็นแบบอย่างให้ฉันในการปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม	3.40	.98	ปานกลาง
1.4 ฉันคิดว่าครูสามารถให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ในสังคมกับฉันได้ เมื่อฉันต้องการ	3.84	.91	มาก
1.5 ครูยอมรับความแตกต่างของนักเรียนและปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาค	3.96	1.05	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมด้านครูผู้สอน	3.58	.63	มาก
2. เนื้อหา			
2.1 วิชาสังคมศึกษาช่วยให้ฉันยอมรับและเคารพความหลากหลายของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น	3.79	1.14	มาก
2.2 วิชาสังคมศึกษาทำให้ฉันได้พัฒนาตนเองให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น	3.67	1.16	มาก
2.3 ฉันรับรู้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนมากยิ่งขึ้นเมื่อได้เรียนวิชาสังคมศึกษา	3.97	1.07	มาก
2.4 การเรียนวิชาสังคมศึกษาทำให้ฉันตระหนักถึงความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	3.84	1.09	มาก
2.5 การเรียนวิชาสังคมทำให้ฉันรู้จักตั้งคำถาม กับประเด็นต่าง ๆ ในสังคม	3.93	1.07	มาก
2.6 เมื่อเรียนวิชาสังคมศึกษาฉันสามารถโต้แย้งความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล	3.82	1.02	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

2.7 วิชาสังคมศึกษาทำให้ให้ฉันเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม	3.88	1.11	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมด้านเนื้อหา	3.84	.94	มาก
3. วิธีการจัดการเรียนการสอน			
3.1 ครูเปิดโอกาสให้ฉันมีส่วนร่วมในการออกแบบการสอนไม่ว่าจะเป็น การกำหนดสัดส่วนคะแนน การเลือกเนื้อหา	3.59	1.08	มาก
3.2 ครูใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ฉันได้กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ	3.83	1.08	มาก
3.3 ฉันคิดว่าตัวเองไม่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาสังคมศึกษา	3.20	1.39	ปานกลาง
3.4 ครูใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่	2.38	1.06	น้อย
3.5 ครูสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันเข้ากับเนื้อหาที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ได้	4.01	.92	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน	3.40	.66	ปานกลาง
4. บรรยากาศ			
4.1 ทุกคนในชั้นเรียนมีการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นกัลยาณมิตรเคารพและให้เกียรติซึ่งกัน	3.95	1.02	มาก
4.2 ครูรับฟังความคิดเห็นของฉันเป็นบางครั้ง	3.54	1.13	มาก
4.3 ฉันคิดว่าในการเรียนวิชาสังคมมีบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือในการทำงาน	3.87	1.02	มาก
4.4 ฉันอยากเรียนวิชาสังคมศึกษาเพราะได้คิดอย่างอิสระ	3.61	1.14	มาก
4.5 ฉันไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากเพื่อนส่วนมาก	3.09	1.28	ปานกลาง
4.6 ฉันรู้สึกที่ห้องเรียนของฉันเป็นห้องเรียนประชาธิปไตย	3.83	1.06	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมด้านบรรยากาศ	3.65	.63	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	3.62	.58	มาก

จากตาราง พบว่าระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เมื่อพิจารณาความคิดเห็น พบว่าโดยภาพรวมมีระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านครูผู้สอน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูยอมรับความแตกต่างของนักเรียนและปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ฉันสามารถแสดงความคิดเห็นกับครูของฉันได้อย่างอิสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ฉันคิดว่าครูสามารถให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ในสังคมกับฉันได้ เมื่อฉันต้องการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ครูเป็นแบบอย่างให้ฉันในการปฏิบัติตนตามกฎกติกาของสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และครูใช้เหตุผลของตนเองมากกว่ารับฟังเหตุผลของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 ตามลำดับ

2. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านเนื้อหา โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ฉันรับรู้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนมากยิ่งขึ้นเมื่อได้เรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 การเรียนวิชาสังคมทำให้ฉันรู้จักตั้งคำถาม กับประเด็นต่าง ๆ ในสังคมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 วิชาสังคมศึกษาทำให้ฉันเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 การเรียนวิชาสังคมศึกษาทำให้ฉันตระหนักถึงความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 เมื่อเรียนวิชาสังคมศึกษาฉันสามารถโต้แย้งความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 วิชาสังคมศึกษาช่วยให้ฉันยอมรับและเคารพความหลากหลายของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 และวิชาสังคมศึกษาทำให้ฉันได้พัฒนาตนเองให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ตามลำดับ

3. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันเข้ากับเนื้อหาที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ครูใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ฉันได้กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ครูเปิดโอกาสให้ฉันมีส่วน

ร่วมในการออกแบบการสอนไม่ว่าจะเป็น การกำหนดสัดส่วนคะแนน การเลือกเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 ฉันคิดว่าตัวเองไม่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และครูใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.38 ตามลำดับ

4. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านบรรยากาศโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านบรรยากาศ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทุกคนในชั้นเรียนมีการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร เคารพและให้เกียรติซึ่งกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ฉันคิดว่าในการเรียนวิชาสังคมมีบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ฉันรู้สึกในห้องเรียนของฉันเป็นห้องเรียนประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ฉันอยากเรียนวิชาสังคมศึกษาเพราะได้คิดอย่างอิสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ครูรับฟังความคิดเห็นของฉันเป็นบางครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 และฉันไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากเพื่อนส่วนมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ มีผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน

H_0 = ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ ไม่มีผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน

H_1 = ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ มีผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ใช้สถิติการทดสอบค่าความเป็นอิสระของสองกลุ่มตัวอย่าง (Independent Samples t-test) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ในการทดสอบสมมติฐาน ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) ก็ต่อเมื่อ ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ P-value (2-tailed) มีค่าน้อยกว่า 0.05 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง 8 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างเพศชายและเพศหญิง

รูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำแนกตามเพศ	เพศ				t	P (2-tailed)
	ชาย		หญิง			
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
การเลือกตั้ง	3.56	.73	3.80	.78	3.029**	.00
การสนับสนุนกิจการทางการเมือง	2.61	1.18	2.98	1.17	3.023**	.00
การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง	2.51	1.13	2.84	1.11	2.861**	.00
การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง	2.85	1.02	3.30	1.07	4.055**	.00
การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง	3.22	.84	3.50	.82	3.248**	.00
รวม	2.95	.79	3.28	.79	4.034**	.00

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง ผลการวิเคราะห์แสดงการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำแนกตามเพศ โดยใช้ค่าความเป็นอิสระของสองกลุ่มตัวอย่าง (Independent t-test) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 พบว่ามีค่า P-value (2-tailed) เท่ากับ .00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05

นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) หมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ มีผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รายด้าน พบว่าด้านการเลือกตั้ง ด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง และด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .00 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) หมายความว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ มีผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองปลาย ด้านการเลือกตั้ง ด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง และด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

H_0 = การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา อันได้แก่ ครูผู้สอน เนื้อหาวิธีการจัดการเรียนการสอน บรรยากาศ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

H_1 = การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน เนื้อหาวิธีการจัดการเรียนการสอน บรรยากาศ มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ในการทดสอบสมมติฐาน ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) ก็ต่อเมื่อ ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ P-value (2-tailed) มีค่าน้อยกว่า 0.05 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา กับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
	การเลือกตั้ง	การสนับสนุนกิจการทางการเมือง	การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง	การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง	การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง	รวม
ครูผู้สอน	.386**	.193**	.351**	.216**	.250**	.337**
เนื้อหา	.438**	.175**	.251**	.225**	.264**	.319**
วิธีการจัดการเรียนการสอน	.263**	-0.039	-0.016	.102*	.274**	.118*
บรรยากาศ	.354**	0.089	.168**	.183**	.324**	.256**
รวม	.456**	.137**	.239**	.230**	.344**	.326**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยรวม สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวม ในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .326$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง ($r = .456$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง ($r = .137$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง ($r = .239$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง ($r = .230$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ($r = .344$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านครูผู้สอน สัมพันธ์กับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวม ในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .337$) เมื่อพิจารณาตามรายด้านมีพบว่า

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านครูผู้สอน สัมพันธ์กับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง ($r = .386$) มีความสัมพันธ์ในทิศทาง เดียวกันในระดับต่ำ ด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง ($r = .193$) มีความสัมพันธ์ในทิศทาง เดียวกันในระดับต่ำมาก ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง ($r = .351$) มี ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง ($r = .216$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ($r = .250$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านเนื้อหา สัมพันธ์กับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวม ในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .319$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคม ศึกษา ด้านเนื้อหา สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง ($r = .438$) มี ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง ($r = .175$) มี ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ทางการเมือง ($r = .251$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือ ผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง ($r = .225$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และด้านการ เป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ($r = .264$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวม ในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .118$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง ($r = .263$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และด้าน การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ($r = .274$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง ($r = .102$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านบรรยากาศ สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวม ในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (.256) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านบรรยากาศ สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง ($r = .354$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง ($r = .168$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง ($r = .183$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก และด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ($r = .324$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลในส่วนนี้เพื่อแสดงความคิดเห็นของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับนักเรียนจำนวน 5 คน ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่มีลักษณะของข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-end Questions) ดังนี้

ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามพื้นฐานเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาโดยใช้คำถามปลายเปิดว่า “วิชาสังคมศึกษาในความเข้าใจของนักเรียนมีความสำคัญอย่างไรและทำไมต้องเรียนวิชาสังคมศึกษา”

นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งเน้นถึงการสร้างความเข้าใจ การยอมรับการเรียนรู้ความรู้ที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้คนในสังคมทั้งในระดับแคบและกว้าง โดยในแต่ละสาระของวิชาสังคมมีส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์ให้แก่เรียนก่อนที่จะเกิดขึ้นจริงในอนาคต ทั้งยังเป็นวิชาที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัย สนใจใคร่รู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่ได้เรียนไป

“วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่สอนเรื่องการใช้ชีวิต แบบที่เราโตไป ต้องทำอะไรยังไงบ้าง เช่นอย่าง ม.4 หนูเรียนเรื่องการทำพินัยกรรม การหมั้น การจดทะเบียนสมรส ... ก็คือเหมือนเป็นความรู้ในชีวิตก่อนที่เราจะโตไปเป็นผู้ใหญ่ และก็เรื่องต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน”

นักเรียนคนที่ 1

“การเรียนเพื่อเข้าใจโครงสร้างของสังคม จะไปพัฒนาหรือต่อยอดให้เกิดการเข้าใจและก็เคารพในคนอื่นมากขึ้น เข้าใจในโครงสร้างที่มันมีอำนาจทับซ้อนอยู่ในสังคมเพื่อให้เด็กได้โตไปเป็นบุคคลที่เป็นพลเมืองโลกที่เข้าใจและให้เกียรติผู้อื่น”

นักเรียนคนที่ 3

“ไม่ใช่แค่กับสังคมภายในประเทศของเรา แต่เป็นสังคมโลกให้เราได้รู้ถึงความแตกต่างให้เราได้รู้ว่าแต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างทางด้านภูมิศาสตร์อย่างไร ทำไมเค้าถึงใช้ชีวิตอะไรรันอย่างนั้น ด้านกฎระเบียบที่แตกต่างกัน และก็มีโครงสร้างพื้นฐานมาจากในอดีตอย่างไร ทำให้ปัจจุบันนี้เราถึงใช้ชีวิตกันแบบนี้”

นักเรียนคนที่ 2

จากนั้นจึงถามเกี่ยวกับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา แบ่งพิจารณาตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 4 ด้าน ดังนี้

ด้านครูผู้สอน

นักเรียนมีความเห็นว่าครูสังคมศึกษามีข้อบ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน เช่น เป็นครูที่เข้าใจ ใจกว้าง มีเหตุผล เคารพและยอมรับความแตกต่าง รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน รวมทั้งเป็นครูที่มีความสนใจในเหตุการณ์รอบตัว เข้าใจเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในสังคม และกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ให้แก่นักเรียน

นักเรียนมองว่าพฤติกรรมของครูที่แสดงออกทางการเมืองสร้างความกล้าแสดงทางการเมืองให้นักเรียนได้ โดยนักเรียนบางคนได้ยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับวิธีการของครูสังคมที่แสดงออกทางการเมืองและประสบการณ์ความภูมิใจเมื่อมีครูหรือผู้ใหญ่เข้าใจตนเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมือง

“อาจารย์ค่อนข้างเปิดกว้าง รับฟัง และพยายามที่จะแบบว่าเข้าใจในมุมมองของนักเรียนมาก ๆ”

นักเรียนคนที่ 2

“ส่วนที่หนูคิดว่ากระตุ้นให้รู้สึกสงสัยที่สุดก็จะเป็นอาจารย์ผู้สอนนะคะ...เขาก็จะแบบเวลาพูดเกี่ยวกับเหตุการณ์อะไรพวกนี้เขาจะไม่พูดออกไปเขาจะติดในบางที่ก็จะปิดไฟเหมือนพยายามพูดเบา ๆ ให้เราได้ยินกันแคในห้องมันก็เลยเกิดความสงสัยว่าเราทำไมเขาถึงไม่สามารถพูดออกไปได้”

นักเรียนคนที่ 4

“(การแสดงออกทางการเมืองของอาจารย์) ค่อนข้างที่จะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในการกล้าแสดงออกมากขึ้นนะคะ เหมือนคือเราอะไม่ใช่คนที่แบบมีอำนาจเยอะแยะอะไรเราเป็นแค่เด็กตัวเล็ก ๆ แต่ว่าพอมันมีอาจารย์ที่เป็น Backup ให้เราอะเรารู้สึกว่าเราเก่งเรากล้าขึ้นเยอะมาก”

นักเรียนคนที่ 5

“ตอนที่หนูไปชุมนุมในจังหวัดครั้งหนึ่งก็มีผู้ช่วยศาสตราจารย์จากจุฬา เขาก็อยากทำวิจัย...ก็คือเขาบอกหนูว่าถ้าแบบโดนเรียกหรือว่าโดนอะไร ก็ติดต่อมาได้ตามหมายเลขในนามบัตรนี้เลยแล้วหลังจากนั้นก็รู้สึกว่าการแสดงออกทางการเมืองมากขึ้นเรามีคนแบ็คอัพแล้วอะไรอย่างงี้คะ ก็เลยแบบรู้สึกดีมากแสดงว่าถ้ามันมีผู้ใหญ่หรือมีคนสนับสนุนเราอะเราก็จะมีความกล้ามากขึ้นอยู่แล้ว”

นักเรียนคนที่ 3

ด้านเนื้อหา

นักเรียนมองว่าเนื้อหาในวิชาสังคมในบางสาระ เช่น สาระหน้าที่พลเมือง เป็นเนื้อหาที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สิทธิ หน้าที่ สาระประวัติศาสตร์โดยเฉพาะประวัติศาสตร์การเมือง มีบทบาทในการปูพื้นฐานความรู้ทางการเมืองให้แก่นักเรียน แต่นักเรียนก็ยอมรับว่าการเข้าใจเนื้อหาของสาระอื่นในสังคมศึกษาที่เหลือ คือ ภูมิศาสตร์ ศาสนา และ เศรษฐศาสตร์ทำให้นักเรียนสามารถมองสังคมในภาพรวมได้เข้าใจยิ่งขึ้น

อีกแห่งหนึ่งนักเรียนมองว่าเนื้อหาการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีลักษณะเป็นการเรียนซ้ำเรื่องเดิมแต่ขยายขอบเขต รายละเอียดเพิ่มเติมให้มากขึ้นเมื่อเรียนชั้นที่สูงขึ้น แต่กลับกลายเป็นว่าเป็นการเรียนเพื่อท่องจำเท่านั้น ยังไม่ได้เกิดการคิดวิเคราะห์ให้ได้องค์ความรู้ที่นักเรียนพึงพอใจ และนักเรียนเห็นว่าบางเนื้อหาทางการเมืองมีรายละเอียดน้อยเกินไป แต่ก็เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสนใจศึกษานอกห้องเรียนต่อไป

“มันก็แค่เป็นเหมือนเรื่องเดิมที่จะขยายเพิ่มขึ้นทีละเล็กละน้อย โดยที่มันไม่ได้เกิดการเขียนไปแล้วรู้สึกว่ามันไม่ได้เกิดการแบบให้เราที่มีความคิดที่มันแตกฉานมีอะไรมากขึ้นแต่หนูรู้สึกว่า มันยังคงเป็นการท่องจำอยู่ในความรู้สึกหนูนะคะ”

นักเรียนคนที่ 1

“หนูรู้สึกว่าการวิชาสังคมมันกระตุ้นให้เกิดความสงสัยอะคะว่าแบบทำไมในเนื้อหามันถึงบางเหตุการณ์อย่างที่ว่าเพื่อนพูดว่า 6 ตุลา 14 ตุลา หรือ พฤษภาคม 14 ก็เนื้อหาที่มันน้อยมากจนแทบจะ 모르เรื่องอะไรเลย”

นักเรียนคนที่ 2

“เปรียบเทียบดูแล้วแบบเนื้อหาสังคมที่หนูไปตามอ่านตามโซเชียลกับเนื้อหาสังคมในหนังสืออะมันค่อนข้างจะมีความแตกต่างกันตรงเรื่องรายละเอียดนะคะ... ช่วงม.4 อะคะเป็นช่วงที่มีการเกี่ยวกับการประท้วงที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงหลายเหตุการณ์ ก็เลยได้มีส่วนร่วมไปกับกลุ่มเพื่อนนะคะในการไปประท้วงหลังจากเลิกเรียนนะคะแล้วก็แบบว่าได้บทยเรียนสังคมนอกโรงเรียน นอกหนังสือสังคมมาเยอะอะคะ แบบว่าเปิดโลกให้ได้เห็นมุมมองของประชาธิปไตยมุมมองของสังคมในด้านอื่นที่เออเกิดมา 18 16 17 ปีเนี่ยไม่เคยเรียนมาเลยอะไรประมาณเนี่ยคะ”

นักเรียนคนที่ 4

ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน

นักเรียนในแต่ละระดับชั้นให้มุมมองจากประสบการณ์เรียนวิชาสังคมที่แตกต่างกันโดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถให้มุมมองที่ครอบคลุมมากกว่าเนื่องจากมีประสบการณ์มากกว่า เมื่อเทียบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เพิ่งมีประสบการณ์ในการเรียนมาเพียงปีเดียว แต่โดยภาพรวมนักเรียนเห็นไปให้ทิศทางเดียวกันว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนของครูมีความสัมพันธ์กับบุคลิกครูผู้สอน โดยครูสังคมศึกษามีข้อบ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน เช่น เป็นครูที่เข้าใจ ใจกว้าง มีเหตุผล เคารพและยอมรับความแตกต่าง รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน รวมทั้งเป็นครูที่มีความสนใจในเหตุการณ์รอบตัว มักจะเป็นครูที่อยู่ในความทรงจำของนักเรียนว่ามีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เช่น การให้อิสระในหัวข้องาน การแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมแบบกลุ่ม การวิพากษ์ สาริต การสอนจากความเข้าใจ ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคลิกครูอีกกลุ่มที่นักเรียนให้คำเรียกว่า

ครู “หัวโบราณ” ซึ่งจากประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กล่าวว่าตนได้พบเจอครูกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มแรก

วิธีการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในความทรงจำของนักเรียนที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนวิชาสังคมศึกษา คือการพลเมืองที่มีคุณภาพในแนวทางประชาธิปไตย แต่นักเรียนก็พึงใจได้กับวิธีการสอนแบบธรรมดา เช่น การบรรยาย หากครูผู้สอนสามารถทำให้ไม่เป็นเรื่องน่าเบื่อซึ่งก็สัมพันธ์กับบุคลิกของครูผู้สอน

“เอาจริง ๆ ก็มันไม่ใช่วิธีการสอนที่แบบแปลกใหม่หรือว่าแตกต่างอะไรขนาดนั้นค่ะ แต่ว่าเรื่องครูผู้สอนเองที่เขาแบบพยายามเข้าหาเด็กแล้วก็เขามีการวิเคราะห์เรื่องที่มันที่มันสนุกอะค่ะ แบบไม่ใช่ว่าพูดตามหนังสือออกมาแต่ว่าเป็นการเป็นการเล่าจากความเข้าใจของเขา...การทำงานอื่น ๆ งานกลุ่มหรือว่างานบูรณาการแทบไม่มีเลยมีแค่แบบการนั่งฟังเขา แต่ว่ามันก็เป็นการเรียนที่สนุกมาก”

นักเรียนคนที่ 2

“แต่เป็นการผูก(เรื่องที่จะเรียน)กับเหตุการณ์ทางการเมืองที่มันเกิดขึ้น ณ ตอนนั้นอะค่ะ ไม่ว่าจะเรื่องมีอบเรื่องการเรียกร้องต่าง ๆ เขาจะแบบเปิดด้วยเรื่องย่อหรือว่าการสรุปเหตุการณ์นั้น ๆ เล็ก ๆ แล้วก็โยงเข้าไปสู่เนื้อหาที่เราต้องเรียน หนูรู้สึกว่ามันได้มันได้รู้เท่าทันเหตุการณ์ ณ ปัจจุบัน เราก็ได้ความรู้ที่ควรจะไปด้วย แล้วมันสนุกมาก แล้วก็แบบมันไม่จำเจ เคามีแบบเหมือนสถานการณ์ที่เราจำลองขึ้นมา สาธิตขึ้นมามันไม่ใช่การเรียนแบบท่องจำค่ะ”

นักเรียนคนที่ 5

“ตอนที่อาจารย์จัดกิจกรรมให้นั่งล้อมวงกัน เหมือนคุยแลกเปลี่ยนเรื่องที่เราไปศึกษามา มันทำให้หนูแบบว่าเปิดโลกมีการสอนแบบนี้ด้วยหรืออะไรเงี้ยค่ะ เพราะว่าแบบว่าเออไหนตั้งแต่ตอนที่หนูเรียนสังคมมาตั้งแต่ประถมจนถึงตอนนี้ค่ะการเรียนก็จะเป็นการนั่งเรียนในห้องเรียนอยู่กับที่เฉย ๆ...(แต่)สอนสังคมเนี่ยมันมีหลายรูปแบบแล้วก็สามารถสอนให้แบบว่ามากกว่าจำได้ค่ะ สอนให้นักเรียนมีความรู้สึกสนใจ มีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เข้าตัวเองอะไรเงี้ยค่ะ”

นักเรียนคนที่ 3

ด้านบรรยากาศ

การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ความเหมาะสมของโต๊ะและรูปแบบการจัดที่นั่งของนักเรียนและครู การจัดสภาพห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ แทนจะไม่มีผลต่อนักเรียนเลย จากประสิทธิภาพการเรียนออนไลน์ของนักเรียนถึงแม้ว่าจะไม่เปิดกล้องและได้ยินแต่เสียงก็ตาม ในทางกลับกันการที่ครูบังคับให้นักเรียนทุกคนเปิดกล้องเพราะมีผลกับคะแนนกลับทำให้นักเรียนเห็นว่าเป็นการใช้อำนาจบังคับจนเกินไป

บรรยากาศทางจิตวิทยาเช่น การมีปฏิสัมพันธ์อย่างกัลยาณมิตร เคารพและให้เกียรติซึ่งกัน มีอิสระในความคิด การใช้เหตุผล และการแลกเปลี่ยนร่วมมือกัน มีผลกับนักเรียนที่จะเอื้อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีเจตคติและมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ซึ่งบรรยากาศทางจิตวิทยาดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความปลอดภัย สบายใจที่จะกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าลงมือทำกิจกรรม ซึ่งนักเรียนมองว่าจะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองมากกว่าแค่เก็บเป็นคะแนนรายวิชา ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับวิธีการจัดการเรียนการสอนและบุคลิกครูผู้สอน

“อาจารย์เขาเป็นคนที่ค่อนข้างแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเด็กบ่อย เวลาเมื่อไรเราสามารถคุย แลกเปลี่ยนกับเขาได้ เสนอเขาได้ภายในห้องเรียน และก็มีการแย้ง มีการพูดถกเถียงกันได้ แล้วก็รับฟังความคิดเห็นตลอด ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน”

นักเรียนคนที่ 1

“เราสามารถแสดงความคิดเห็นได้และความคิดเห็นของเราในบางเรื่องมันก็ไม่ได้มีถูกมีผิดมันสามารถที่จะพูดคุยกันได้ค่ะไม่ใช่แค่ที่เราต้องรับสารจากอาจารย์แค่ฝ่ายเดียวแต่บางที่เราก็อาจจะเป็นฝ่ายที่แบบพูดออกไปให้เขาได้รับรู้ ทั้งเขาและเราก็จะได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ด้วยกันด้วย”

นักเรียนคนที่ 4

“วิธีการสอนแบบมานั่งล้อมวงเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นค่ะและก็ไม่ใช่แค่ตัวหนูนะคะเพื่อน ๆ ก็แบบว่าพูดกันว่าขอวิธีการสอนแบบนี้มากอยากให้อาจารย์สอนแบบนี้ไปเรื่อย ๆ เลยค่ะ”

นักเรียนคนที่ 2

จากการเก็บข้อมูลสนทนากลุ่มย่อยพบว่านักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาพิจารณาตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 4 ด้านโดยภาพรวมสอดคล้องกับการผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยภาพรวมมีระดับรวมอยู่ในระดับมาก แต่ทั้งนี้นักเรียนยังให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาจากการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคม ด้านครูผู้สอน เช่น ความต่างระหว่างวัยกับความคิด มีผลต่อการกล้าแสดงออกทางการเมืองของนักเรียน โดยนักเรียนรู้สึกอึดใจเมื่อครูผู้สอนมีแนวคิดทางการเมืองไปในแนวทางกับนักเรียน ด้านเนื้อหา นักเรียนเห็นว่าเนื้อหาวิชาสังคมเป็นเนื้อหาซ้ำ ๆ เรียนวน ๆ ไปในแต่ละชั้นปี และบางเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยงไม่ได้เรียน หรือให้ข้อมูลน้อยเกินไป นักเรียนเห็นว่าการได้ไปร่วมชุมนุมทางการเมืองทำให้นักเรียนได้รู้ประวัติศาสตร์การเมืองดีขึ้นหรือได้รับประเด็นที่จะไปสู่การค้นคว้าต่อ ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนและด้านบรรยากาศนักเรียนแสดงความคิดเห็นตรงกันว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนและบรรยากาศในห้องเรียนสัมพันธ์กับบุคลิกครูผู้สอนแม้ว่าครูจะสอนแบบบรรยายก็ตามแต่ถ้าหากเป็นครูที่พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน ก็จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปด้วยดีและส่งผลกระทบต่อบรรยากาศด้านจิตวิทยาที่จะเกิดขึ้นตามมาสำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ดังจะได้อภิปรายในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาในปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 2,477 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบทั้งจำนวน 400 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ และ 2) กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 2 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และ 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถสรุปการดำเนินงานโดยแบ่งเป็นหัวข้อในการสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. รูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามค่าระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เมื่อพิจารณาความคิดเห็น พบว่าโดยภาพรวมมีระดับรวมระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับคะแนนพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

2.1 เพศ

จากการศึกษาพบว่าเพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมมากกว่าเพศชาย ที่ค่าเฉลี่ย 3.28 กับ 2.95 ตามลำดับ และส่งผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง และด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายด้านการเลือกตั้งแตกต่างกัน

2.2 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยรวม สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวม ในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .326$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยรวม สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง ($r = .456$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง ($r = .137$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง ($r = .239$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง ($r = .230$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และด้านการ

เป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ($r = .344$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. รูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อพิจารณาความคิดเห็น พบว่าโดยภาพรวมมีระดับรวมระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับคะแนนพบว่า

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับหนึ่งคือการผู้แทนที่มาจาก การเลือกตั้ง เพราะเชื่อว่าเขาจะทำประโยชน์เพื่อประชาชนและสามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันดับสองคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง เมื่อมีสิทธิในการเลือกตั้งนั้น อันดับติดตามการเลือกตั้งทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง เช่น ติดตามช่องทางสื่อสารของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การนับคะแนนเสียง กระบวนการเลือกตั้ง อันดับติดตามการดำเนินนโยบายของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง อันดับติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง และฉันศึกษาประวัติและผลงานเชิงประจักษ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนการตัดสินใจเลือก ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของวัชรีย์ ด่านกุล (2541, น. 87-88) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนอายุ 18 – 20 ปี ผลปรากฏว่าเยาวชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับค่อนข้างต่ำ แต่ถึงอย่างนั้นกิจกรรมที่เยาวชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และสอดคล้องกับการศึกษาของ วัลลภ รัชต์วานนท์ และรัตนาวดี ลำพาย (2563, น. 1-18) ที่ศึกษามูลเหตุ รูปแบบ และผลที่ตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย พบว่าเยาวชนในช่วงอายุ 19-25 ปี ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง จึงแสดงว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งนั้นเป็นพฤติกรรมพื้นฐาน เป็นธรรมเนียมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ทุกคนจะกระทำได้ ในกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน

ปลายแม้จะยังไม่เคยผ่านประสบการณ์เลือกตั้งใหญ่ระดับประเทศเนื่องจากเหตุผลด้านอายุตามกฎหมาย แต่ในระดับโรงเรียนนักเรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน โดยการจากสนทนากลุ่มนักเรียนได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาว่าเป็นวิชาที่สอนเรื่องการใช้ชีวิต เป็นวิชาที่ให้ความรู้ในชีวิตก่อนที่จะเราจะเป็นผู้ใหญ่ และสอนก็เรื่องต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสอดคล้องกับการศึกษาของอนุภูคจินตรักษ์ (2559, น. 226-240) ซึ่งศึกษาการรับรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าแม้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 บางคนจะอายุยังไม่ครบ 18 ปีเต็ม แต่ก็สามารถตอบได้ว่าการเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่สนองต่อสิทธิและหน้าที่ของประชาชนทำให้เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการการปกครองแบบประชาธิปไตย

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ฉันเลิกติดตามหรือเลิกเป็นเพื่อนในช่องทางออนไลน์ กับผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างจากฉัน ฉันชักชวนผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง เช่น “เมื่อไรโรงเรียนเราจะอนุญาตให้สวมชุดธรรมดามาเรียน”, “นโยบายจัดการสถานการณ์โควิดของรัฐบาลเป็นอย่างไรบ้าง” ฉันส่งต่อหรือเผยแพร่รูปภาพ คลิป ข่าวสารทางการเมือง และฉันโพสต์หรือแสดงความเห็นทางการเมืองตามลำดับ จากการศึกษาของกมลวรรณ คารมปราชญ์ (2550, 158-160) กล่าวว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความนิยมเชิงทางการเมือง เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ก็จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองที่นิยมเอียงต่อข่าวสารที่ได้รับ กระตุ้นให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้มีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม เพราะเป็นสื่อที่มีอิสระ มีความสร้างสรรค์ นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นเครื่องมือในการช่วยเพิ่มพื้นที่สาธารณะที่ใช้แสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์การเมืองของประชาชนทั่วไป เป็นสื่อที่เติมเต็มในส่วนที่สื่อกระแสหลักขาดไป อีกทั้งยังเป็นสื่อในรูปแบบของการสื่อสารสองทางที่มุ่งสื่อสารเพื่อการสร้างความเข้าใจ การแบ่งปันการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน จนกระทั่งนำไปสู่การเคลื่อนไหวอย่างเป็นรูปธรรม เป็นกลุ่มก้อนในสังคมออนไลน์ เช่น การติดแฮชแท็ก หรือผลักดันจากโลกออนไลน์ไปสู่การแสดงออกในโลก

จริง เช่น การนำสัญลักษณ์ที่มีนัยยะทางการเมืองจากโลกออนไลน์มาใช้ในการประท้วงจริง ทั้งการต่อต้านและสนับสนุนกลุ่มการเมืองที่ตนชื่นชอบ อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเกิดความขัดแย้งจากการแสดงออกทางการเมืองในสื่อสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้น (คันธริธา ชาญวงศ์, 2564, น. 97-107; ญัฐพล ดีโต, 2564, น. 65-76) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลแบบสอบถามเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมืองสูงสุด คือฉันเลิกติดตามหรือเลิกเป็นเพื่อนในช่องทางออนไลน์กับผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างจากฉัน ส่วนข้ออื่น ๆ เป็นการชักชวน สนทนา เผยแพร่ แสดงความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งเป็นวิธีทั่ว ๆ ไปที่เกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทางการเมือง

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ฉันติดตามข่าวสารการประท้วงทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก ฉันร่วมลงชื่อคัดค้านในประเด็นการเมืองในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ เช่น เว็บไซต์ และการลงชื่อตามสถานที่ต่าง ๆ ฉันเคยร่วมคว่ำบาตร (boycott) เช่น งดใช้หรือไม่สนับสนุน สินค้าหรือบริการที่สืบเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ฉันจะเข้าร่วมชุมนุมประท้วงการดำเนินงานของรัฐบาลในประเด็นที่ฉันเห็นด้วยว่าควรมีการเปลี่ยนแปลง และฉันเปลี่ยนกรอปรูปโปรไฟล์ ติดแฮชแท็ก หรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อแสดงออกถึงการคัดค้านประเด็นการเมืองที่ฉันสนใจตามลำดับ แม้ว่าในข้อฉันเปลี่ยนกรอปรูปโปรไฟล์ ติดแฮชแท็ก หรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อแสดงออกถึงการคัดค้านประเด็นการเมืองที่ฉันสนใจ จะเป็นข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่จากการสนทนากลุ่มย่อยนักเรียนกลับให้ความคิดเห็นว่าการเปลี่ยนจากหลังเป็นสัญลักษณ์ที่มีนัยยะทางการเมืองที่โน้มเอียงเข้ากับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกอึดใจ ยิ่งครูกล้าแสดงออกทางการเมืองนักเรียนก็ยิ่งมั่นใจในการกล้าแสดงออกมากขึ้น แต่ในประเด็นนี้นักเรียนก็มีความกังวลถึงกลุ่มนักเรียนที่อาจมีความคิดที่ไม่เป็นไปในแนวเดียวกันกับที่ครูแสดงออก แต่ถึงอย่างนั้นจากประสบการณ์ของนักเรียนก็ยังไม่พบว่าเคยมีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้น

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมือง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง เช่น การลงชื่อเพื่อสนับสนุนกฎหมาย การฟังประชุม สัมมนา ปราศรัย นำเสนอนโยบาย ฉันชักชวนผู้อื่นให้

สนับสนุนนักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่ฉันสนใจ และฉันร่วมบริจาคหรือระดมทุนเพื่อกิจการทางการเมือง เช่น การประกันตัวผู้ต้องหาทางการเมือง การตีพิมพ์เอกสารทางการเมือง ตามลำดับการศึกษาของรพีพร ธงทอง (2564, น. 27-40) ซึ่งให้เห็นว่าสถาบันที่มีอิทธิพลมากที่สุดในทัศนะของเด็กและเยาวชน คือ ครอบครัว รองลงไปคือโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ซึ่งบุคคลในครอบครัวมีความใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชน อีกทั้งยังเป็นสถาบันที่กลม่อมเกลอบรรณสั่งสอน ค่านิยม ความเชื่อ โดยเมื่อครอบครัวใดมีความสนใจทางการเมืองมากก็จะทำให้บุคคลในครอบครัวมีความรู้หรือมีพฤติกรรมในการที่จะแสดงออกทางด้านการเมือง ซึ่งในกรณีนี้คือการสนับสนุนกิจการทางการเมือง เช่น การศึกษาของธาชีนี มณีรัตน์ (2556) ที่กล่าวว่าการศึกษาที่นักเรียนจะเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นอิทธิพลมาจากผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองที่ชอบและสนใจการเมืองทุกรูปแบบจะมีอิทธิพลให้นักเรียนมีความต้องการข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมากกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองสนใจการเมืองเพียงบางเรื่อง สอดคล้องกับการสนทนากลุ่มย่อย พบว่านักเรียนที่มีครอบครัวที่สนใจทางการเมืองก็จะเป็นคนที่ติดตามข่าวสารทางการเมือง รวมถึงการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองในครอบครัวเป็นปกติ ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องที่ทำได้ เป็นหน้าที่ที่นักเรียนควรมีส่วนร่วม สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงแก้วและภาณุวัฒน์ ที่พบว่าปัจจัยด้านครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษามีส่วนร่วมทางการเมือง (ดวงแก้ว จันทรสระแก้ว, 2550; ภาณุวัฒน์ มัธยมนันท์, 2561)แต่ถึงอย่างนั้นจากการสนทนากลุ่มย่อยนักเรียนบางคนมีความกังวลใจที่จะเข้าร่วมสนับสนุนกิจการทางการเมืองทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าครอบครัวไม่ได้สนับสนุนหรือกลัวที่บ้านจะเป็นห่วง จึงอาจเป็นเหตุผลว่านักเรียนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และในข้อที่ว่า ฉันร่วมบริจาคหรือระดมทุนเพื่อกิจการทางการเมือง เช่น การประกันตัวผู้ต้องหาทางการเมือง การตีพิมพ์เอกสารทางการเมือง ได้คะแนนน้อยที่สุด เพราะฉะนั้นนักเรียนยังอยู่ในวัยที่ต้องอาศัยค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันจากพ่อแม่ จึงไม่เอายากบวกรวมพ่อแม่มากเกินไป ดังกรณีของกลุ่ม “นักเรียนเลว” ที่ใช้วิธีการระดมเงินโดยประกาศเลขบัญชีในรูปแบบออนไลน์เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม(วุฒิเมศร์ ไกรจรียาเวทย์, 2564, น. 74) และในกรณีที่ผู้ปกครองของสมาชิกกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินกิจกรรม จึงทำการกดดันสมาชิกกลุ่มนักเรียนเลว ทำให้การเคลื่อนไหวต้องหยุดชะงัก เนื่องมาจากการขาดทุนทรัพย์ในการดำเนินกิจกรรมซึ่งมาจากเงินของผู้ปกครอง (ประชาไท, 2563)

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แต่ละข้อผู้ตอบ

แบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ฉันทิตตามช่องทางสื่อสารของกลุ่มการเมืองหรือบุคคลทางการเมือง เช่น การกดไลก์เพจ การกดติดตามในสื่อสังคมออนไลน์ ฉันทเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองทั้งในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ และเมื่อมีโอกาสฉันทจะก่อตั้งกลุ่มทางการเมืองทั้งในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ ตามลำดับ การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองในยุคปัจจุบันนับว่าสามารถทำได้ง่ายกว่าในอดีต เพียงแค่ใช้สื่อสังคมในการติดตามช่องทางสื่อสารของกลุ่มการเมืองหรือบุคคลทางการเมือง เช่น การกดไลก์เพจ การกดติดตามในสื่อสังคมออนไลน์ หรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองทั้งในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ การออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นตัวแปรสำคัญในการกระจายข่าวของนักการเมืองและพรรคการเมืองในการเชื่อมต่อกับประชาชนทั่วไปและเผยแพร่ข้อความของตน ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ได้ช่วยให้ให้นักการเมืองเข้าถึงตัวประชาชนได้มากกว่าสื่อดั้งเดิม (บุญธิรา ภูษณะจิต, 2566, น. 204-219) การศึกษาของคมกริช หาญกล้า (2562) แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการวางกลยุทธ์ของพรรคอนาคตใหม่ที่ใช้สื่อสารกับประชาชน โดยเฉพาะจุดเด่นในการการสร้างเครือข่ายทางการเมืองโดยใช้การติดแฮชแท็ก และการกำหนดตัวบุคคลในการสื่อสารประเด็นปัญหาตามความถนัดของผู้นำทางความคิดเพื่อให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ ด้วยเหตุผลดังนี้จึงเป็นไปได้ว่านักเรียนจะมีโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองได้ง่ายขึ้น แต่ไม่ใช่ทุกคนที่จะสนใจติดตามเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง และเมื่อวิเคราะห์จากแบบสอบถามข้อที่ว่า “เมื่อมีโอกาสฉันทจะก่อตั้งกลุ่มทางการเมืองทั้งในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์” ในข้อนี้จึงเป็นข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดถึงแม้ว่าในตลอดปี 2563 จะมีกลุ่มเคลื่อนไหวของนักเรียนต่าง ๆ ถึง 47 โรงเรียนทั่วประเทศไทย รวมถึงกลุ่ม “กางกราฟ” ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564, น. 320-323) แต่นั่นก็เป็นการจัดตั้งกลุ่มที่มีบริบทเฉพาะเนื่องด้วยปรากฏการณ์การแสดงออกทางการเมืองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาผ่านการแสดงสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น การชูสามนิ้ว การผูกโบขาว การชูกระดาษเปล่า การจัดกิจกรรมทางการเมืองและการปราศรัยบนเวที รวมถึงความสามารถของผู้นำ และกนกรัตน์ เลิศชูสกุล ยังกล่าวถึงลักษณะของการรวมกลุ่มกันเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองมีพัฒนาการทั้งเคลื่อนไหว แบบไร้รูปแบบ ไร้แกนนำ และทุกคนคือแกนนำ (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564, น. 214-229) จึงไม่ใช่บทบาทของนักเรียนทุกคนที่หากมีโอกาสก็จะสามารถจัดตั้งกลุ่มทางการเมืองทั้งในลักษณะออนไลน์หรือออฟไลน์ได้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

2.1 เพศ จากการศึกษาพบว่าเพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมมากกว่าเพศชาย ซึ่งจากการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 และเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36 ตามลำดับ ด้วยสัดส่วนทางเพศของผู้ตอบแบบสอบถามดังกล่าวมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชายจึงทำให้เพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมมากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับการศึกษาของอนุกุล จินตวัณษ์ (2559, น. 227-240) ซึ่งศึกษาการรับรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยนักเรียนเพศหญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองคือเคยใช้สิทธิ์เลือกตั้งมากกว่านักเรียนเพศชาย และสอดคล้องกับการศึกษาของ ธาชีนี มณีรัตน์ (2556) ที่ศึกษาความพฤติกรรมการเปิดรับสื่อข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง พบว่านักเรียนเพศหญิงมีความต้องการข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมากกว่านักเรียนเพศชาย แม้จะมีการศึกษาก่อนหน้านี้นี้หลายชิ้นที่แสดงผลการวิจัยว่าเพศชายมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงกว่าเพศหญิง (บุษบา เขียวดี, 2552; ภาณุวัฒน์ มัชยมนันท์, 2561; วรณีย์ บังสกุลยานนท์, 2561) แต่เนื่องจากสภาพทางสังคมและการเมืองที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่รูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่จำเป็นต้องเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้แรงกาย เช่น การประท้วง การเป็นแกนนำเพียงอย่างเดียว แต่มีกิจกรรมทางการเมืองที่สร้างสรรค์มากกว่านั้นที่แม้แต่ในระดับนักเรียนมัธยมศึกษาก็สามารถกระทำได้ เช่น การจุดเทียนเชิงสัญลักษณ์ การผูกโบว์ขาว การมอบดอกไม้ การจัดกิจกรรมระลึกถึงผู้ต้องหาทางการเมือง รวมถึงการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง เช่น แสดงความคิดเห็น การกระจายข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ จึงทำให้เพศหญิงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น และจากการคัดเลือกนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มย่อยแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ซึ่งได้ขอความกรุณาจากครูที่สอนในวิชาสังคมศึกษาคัดเลือกนักเรียนจำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสนใจเรียนวิชาสังคมศึกษาพบว่านักเรียนทั้ง 5 คนดังกล่าวล้วนแต่เป็นเพศหญิง นั้นแสดงว่าในความคิดของครูสังคมศึกษามองว่า

เพศหญิงมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เด่นชัดกว่าเพศชายในสังคมโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

2.2 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยรวม สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวม ในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ต่ำ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยรวม สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ด้านการเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาพรวมแล้วอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาผ่านองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน และด้านบรรยากาศ ไม่ได้มุ่งเจาะจงให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะ แต่มุ่งสนองตอบต่อหน้าที่ของตัววิชาที่รัฐกำหนดตามสาระการเรียนรู้แกนกลางของวิชาสังคมศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ชีวิตในภาพรวมแบบบูรณาการทั้ง 5 สาระ และสามารถนำความรู้นั้นไปปรับใช้เองในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 132) จึงเป็นไปได้ว่า แม้การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในด้านต่าง ๆ จะมีลักษณะที่เอื้อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่ ด้านครูผู้สอน เมื่อวิเคราะห์จากคะแนนโดยรวมอยู่ในระดับมาก จากการสนทนากลุ่มย่อยซึ่งนักเรียนมีความเห็นว่าครูสังคมศึกษามีข้อบ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน เช่น เป็นครูที่เข้าใจ ใจกว้าง มีเหตุผล เคารพและยอมรับความแตกต่าง รวมทั้งเป็นครูที่มีความสนใจในเหตุการณ์รอบตัว เข้าใจเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในสังคม และกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ให้แก่นักเรียน สอดคล้องกับเจตคติอย่างประชาธิปไตย (Democratic Attitudes) ตามข้อเสนอของทิสนา แชมณี (2536) อีกทั้งนักเรียนมองว่าพฤติกรรมของครูที่แสดงออกทางการเมืองสร้างความกล้าแสดงออกทางการเมืองให้แก่นักเรียนได้ สอดคล้องกับผลวิจัยของธำชินี มณีรัตน์ (2556) ที่ว่านักเรียนจะยังต้องการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นเพราะครูและโรงเรียนมี

การสนับสนุนให้นักเรียนสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ในแง่ของการมีลักษณะประชาธิปไตย ก็เช่นกัน ดังที่ รุจน์ ภาชา (2555) ได้ข้อสรุปของการศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกครูสังคมศึกษาในการเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่นักเรียนได้

ด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก จากการสนทนากลุ่มย่อยนักเรียนให้ ความเห็นว่า เนื้อหาวิชาสังคมในบางสาระ เช่น สาระหน้าที่พลเมือง เป็นเนื้อหาที่ให้ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สิทธิ หน้าที่ สาระประวัติศาสตร์โดยเฉพาะประวัติศาสตร์การเมือง มีบทบาทในการปูพื้นฐานความรู้ทางการเมืองให้นักเรียน และนักเรียนเห็นว่า เนื้อหาทาง การเมืองบางส่วนมีรายละเอียดน้อยเกินไป แต่ก็เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสนใจศึกษานอก ห้องเรียนต่อไป สอดคล้องงานของวิจัยของอัจฉรา อยุทศิริกุล (2561) ที่สังเคราะห์หลักสูตร แกนกลาง พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม โดยศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา 1-6 เปรียบเทียบกับ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยตามแบบของพลเมืองตามแนวคิด Westheimer and Kahne ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาสามารถสร้างพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตยได้

ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากการ สนทนากลุ่มย่อยนักเรียนเห็นไปให้ทิศทางเดียวกันว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนของครูมี ความสัมพันธ์กับบุคลิกครูผู้สอน นอกจากนี้นักเรียนได้ให้ข้อสังเกตว่ายังไม่มีวิธีการจัดการเรียน การสอนในวิชาสังคมศึกษาที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนวิชาสังคมศึกษาคือการพลเมืองที่มี คุณภาพในแนวทางประชาธิปไตย ซึ่งอาจทำให้ระดับคะแนนด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต่ำกว่าในด้านอื่น ๆ ดังผลที่ได้จากการศึกษาของ ดร.ณิ จำปาทอง (2560) ที่สะท้อนให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาแม้ว่าจะมีความเข้าใจในหลักสูตรและการออกแบบ หน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิงมาตรฐาน แต่กลับใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยการบรรยาย และยึดตามหนังสือที่ออกโดยสำนักพิมพ์ซึ่งเน้นบรรจุเนื้อหา จึงอาจจะยังไม่ตอบสนองต่อ ความรู้ลึกของนักเรียนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยดร.ณิเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการ เรียนการสอนสังคมศึกษา เช่น การออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การสร้างครู เชิงปฏิบัติการมากกว่าพัฒนาครูเชิงบรรยาย การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้านการ วางแผนและการจัดการเรียนรู้ สื่อ และการวัดและประเมินผลโดยมีการนิเทศ ติดตามช่วยเหลือ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ด้านบรรยากาศโดยรวมอยู่ในระดับมาก จากการสนทนาย่อยกลุ่มบรรยากาศทางจิตวิทยา เช่น การมีปฏิสัมพันธ์อย่างกัลยาณมิตร เคารพและให้เกียรติซึ่งกัน มีอิสระในความคิด การใช้เหตุผล และการแลกเปลี่ยนร่วมมือกัน เชื้อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีเจตคติและมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ซึ่งบรรยากาศทางจิตวิทยาดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความปลอดภัยสบายใจที่จะกล้าแสดงความคิดเห็น บรรยากาศดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับวิธีการจัดการเรียนการสอนและบุคลิกครูผู้สอน สอดคล้องกับการศึกษาของ สิริวรรณ ศรีพหล (2526) ที่เสนอแนะการจัดการบรรยากาศในชั้นเรียนว่ามีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีเจตคติที่ดี และมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

แต่ทั้งนี้จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ผ่านได้ให้ข้อสรุปว่าโรงเรียนยังมีบทบาทในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองแก่นักเรียนชั้นมัศึกษาน้อยเกินไป อีกทั้งระบบโรงเรียนยังแสดงให้เห็นอำนาจนิยมที่ไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าที่จะมีส่วนร่วมกับประเด็นทางสังคมหรือประเด็นทางการเมืองเท่าที่ควร (ภาณุวัฒน์ มัชฌมนันท์, 2561, น. 124-125) สอดคล้องกับการสนทนากลุ่มย่อยที่นักเรียนเห็นว่าโรงเรียนเพียงแค่สอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการวางไว้อย่างสำเร็จแล้วเป็นการสอนแบบยัดให้ท่องจำซึ่งบางเรื่องก็เรียนซ้ำ ๆ ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นคือเรียนเรื่องเดิมแล้วค่อย ๆ ขยายเนื้อหาเพิ่มขึ้นทีละนิด ยังไม่ได้มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดเชิงวิพากษ์ หรือ Critical Thinking ซึ่งนักเรียนเห็นว่าไม่ใช่วิธีการที่จะทำให้เกิดการเรียนที่ท่องแท้ที่จะสามารถนำไปคิดวิพากษ์ในเรื่องต่าง ๆ ของสังคมโดยเฉพาะเรื่องการเมือง ในขณะที่โรงเรียนไม่ได้ส่งเสริมเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองให้นักเรียนอย่างจริงจังแต่โรงเรียนกลับเป็นแหล่งส่งผ่านนโยบายการศึกษาของรัฐสู่นักเรียน จึงทำให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคระหว่างการเป็นผู้รับคือนักเรียนกับการเป็นผู้ส่งมอบคือโรงเรียน งานศึกษาของ เอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการศึกษาที่สะท้อนผ่านนโยบายการศึกษาของไทยว่าถือเป็นหนึ่งในนโยบายการเมืองของรัฐบาล เพื่อปลูกฝังความคิด ความเชื่อ รวมถึงอุดมการณ์ให้กับพลเมืองตามที่รัฐต้องการ (เอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล, 2564, น. 178-194) เมื่อนักเรียนได้รับการส่งผ่านนโยบายการศึกษามาแล้วแต่กลับไม่มีพื้นที่ให้นักเรียนได้แสดงออกหรือโต้ตอบกับนโยบายการศึกษาที่นักเรียนอาจจะไม่เห็นด้วย จึงกลายเป็นว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่คับมเพาะนักเรียนโดยไม่ถามความคิดเห็นของนักเรียนผ่านการใช้อำนาจอย่างชอบธรรมตามนโยบายการศึกษาของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายการเมือง โดยภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์ (2565) ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียน

เป็นแหล่งสร้าง “วินัยฉบับวัฒนธรรม” อันเป็นมรดกตกทอดมาจากการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมทหารนิยม ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และอย่างเข้มงวดจริงจังในทศวรรษ 2500 โดยงานชิ้นนี้ได้ใช้แนวคิดเรื่องวินัยและการลงโทษทางสังคมศาสตร์แบบมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ว่าการลงโทษสมัยใหม่จะใช้อำนาจแต่ไม่ใช่ความรุนแรง โดยยกตัวอย่างเรือนจำซึ่งนักโทษในห้องขังถูกจับต้องพฤติกรรมจากหอตรงกลางตลอดเวลา เปรียบกับโรงเรียนที่ถูกจับต้องด้วย ลงโทษด้วยการใช้ความรุนแรง และการประจาน ซึ่งเป็นการสั่งสมความรุนแรงทั้งกับตัวครูที่ใช้อำนาจกระทำ ความรุนแรงกับนักเรียน และกับนักเรียนที่ใช้อำนาจกับนักเรียนคนอื่นต่ออีกทอด ดังเห็นได้จากข้อเรียกร้องของกลุ่มนักเรียนเลวที่มีต่อนโยบายด้านการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเรียกร้องต่อกระทรวงศึกษาธิการ เช่น การหยุดคุกคามนักเรียนที่แสดงออกทางการเมืองหรือทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ การยกเลิกกฎระเบียบที่ล่าช้า โดยนักเรียนเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและลดทอนคุณค่าของนักเรียน เช่น เรื่องทรงผมนักเรียน ชุดนักเรียน นอกจากนี้ด้านกายภาพแล้วกลุ่มนักเรียนเลวยังมีข้อเรียกร้องในระดับที่เป็นนามธรรมขึ้นคือ การลดอำนาจนิยมหรือวัฒนธรรมอำนาจในโรงเรียนที่ส่งผลให้นักเรียนรู้สึกหวาดกลัวและรู้สึกกดดัน และอาจนำไปสู่ความรุนแรง เช่น การลงโทษ การที่นักเรียนโดนทำร้ายร่างกายในโรงเรียน (วุฒิเมศวร์ ไกรจริยา เวทย์, 2564, น. 45-50) สอดคล้องการประสพการณ์ของนักเรียนที่ร่วมสนทนากลุ่มย่อยที่เล่าถึงความรู้สึกกังวลและหวาดกลัวเมื่อต้องเผชิญกับการห้ามปรามของครูที่มีต่อการแสดงออกทางการเมืองของนักเรียนในช่วงปี 2563

ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยรวมสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ต่ำ เมื่อพิจารณารายด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยรวม สัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และด้านการสนับสนุนกิจการทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก ซึ่งเป็นค่าคะแนนสูงและต่ำสุดของค่าความสัมพันธ์ ทั้งนี้เพราะในด้านการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ เนื่องจากพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนสามารถมีความรู้พื้นฐานจากการเรียนในวิชาสังคมศึกษา สอดคล้องกับการสนทนากลุ่มย่อยที่นักเรียนได้ให้ภาพของวิชาสังคมศึกษาว่าเป็นวิชาที่สอนเรื่องสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ หน้าที่ ความเป็นพลเมือง การเลือกตั้ง และการที่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีประสบการณ์ผ่านสนามการเลือกตั้งในโรงเรียนจากการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน อีกทั้งประสบการณ์ที่เข้าใจกลไกสนามการเลือกตั้งระดับประเทศ รวมถึงสื่อ

ต่าง ๆ ที่รายงานขั้นตอนการเลือกตั้งในช่วงการเลือกตั้งใหญ่ที่ผ่านมาสอดคล้องการศึกษาหลาย
ชิ้นที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแม้จะอายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์แต่ก็มีความ
เข้าใจในเรื่องการเลือกตั้ง (วัชรวิ ด่านกุล, 2541, น. 87-88; วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และ รัตนาวดี ลำ
พวย, 2563, น. 1-18; อนุกุล จินตรักษ์, 2559, น. 226-240) ส่วนด้านการสนับสนุนกิจการทาง
การเมือง กลับเป็นด้านที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ และค่าความสัมพันธ์ต่ำ
ที่สุดใน ทั้งนี้จากการสนทนากลุ่มนักเรียนให้ความเห็นว่ารูปแบบพฤติกรรมนี้จะแสดงออกได้ดีด้วย
การสนับสนุนจากปัจจัยสำคัญ คือ ครอบครัว โดยครอบครัวที่สามารถพูดคุยเรื่องการเมืองภายใน
ครอบครัวได้จะมีแนวโน้มในการเสริมสร้างค่านิยมทางการเมืองให้แก่ นักเรียนจนสามารถเข้าร่วม
สนับสนุนกิจการทางการเมือง ทั้งพูดคุยกับผู้อื่นให้มาสนับสนุนผู้นำทางการเมืองหรือกลุ่ม
การเมืองที่ตนเองสนใจ เข้าร่วมกิจกรรมที่มีจุดประสงค์ทางการเมือง รวมทั้งการบริจาคหรือระดม
ทุนเพื่อกิจการทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าจะประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาครั้งต่อไป 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ครูและนักเรียนควรร่วมมือกันในการกำหนด วางแผน และดำเนินการให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามที่มุ่งหวัง โดยสามารถเริ่มต้นจากการสอบถามความสนใจหรือต้องการของนักเรียน

1.2 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในการจัดสร้างหลักสูตรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนที่มีความสนใจทางด้านการเมือง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยพื้นฐานของนักเรียนในหลายๆ ด้านเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น อายุ ระดับชั้น ครอบครัว รายได้

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่เขตการศึกษาอื่นที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- Almond, G. A., และ Powell, G. B. (1976). *Comparative Political Today*. Boston: Little Brown and Company.
- BBCNEWS. (2560). อนาคตใหม่ : ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเมืองไทยชี้ยุบพรรคสะท้อนว่าการเมืองไทยยังอยู่ในมือชนชั้นนำ. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51587563>
- Best, J. W. (1997). *Research in Education*. Englewood cliffs: N.J: Perntce-Hall inc.
- District, D. S. (2000). *Instructional-design*. Farmington: macmila.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill
- Huntington, S. P., และ Nelson, J. M. (1976). *No Easy Choice Political Participation in Developing Countries*. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press.
- Huntington, S. P., และ Nelson, J. M. (1982). *Participation and Political Study*. Cambridge: Cambridge University Press.
- iLaw. (2563). รัฐธรรมนูญ 2560 ให้เรามีส่วนร่วมเรื่องอะไรได้บ้าง. สืบค้นจาก <https://www.ilaw.or.th/node/4697>
- matchontv. (2563). ถ้ายุบพรรคอนาคตใหม่ เท่ากับ หยุดการเติบโตของคนรุ่นใหม่ : สุรชาติ บำรุงสุข. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=GZnK47E-b4I>
- McClosky, H. (1968). Political Participation *International Encyclopedia of the Social Science* 12, 256-262.
- Milbrath, L. W., และ Goel, M. L. (1977). *Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics?* Washington D.C.: University Press of America.
- NCSS. (2021). National Curriculum Standards for Social Studies: Executive Summary. Retrieved from <https://www.socialstudies.org/standards/national-curriculum-standards-social-studies-executive-summary>.
- Reigeluth, C. M. (1983). *Instructional-Design Theories and Models: An Overview of their Current Status*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Richard I. Arends. (1994). *Learning to Teach* (3rd ed). United of America: McGraw-Hill.
- Rush, M. (1992). *Politics and Society: An Introduction to Political Sociology*. New York:

Prentice Hall.

Weiner, M. (1971). *Political Participation : Crisis of Political Process* L. Binder และ Others *Crises and Sequences in Political Development*. Princeton: Princeton University Press.

Weiss, J. (2020). What Is Youth Political Participation? Literature Review on Youth Political Participation and Political Attitudes.

Westheimer, J., และ Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237-269. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.3102/00028312041002237>

Winn, W. (1993). Instructional Design and Situated Learning: Paradox or Partnership? *Educational Technology*, 33(3), 16-21.

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว. กรุงเทพฯ มติชน.

กมลวรรณ คารมปราชญ์. (2550). การศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมืองและพฤติกรรมการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ. *ปริญญาานิพนธ์ (วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์))* -- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550. http://thesis.swu.ac.th/swudis/App_Beh_Sci_Re/Kamolwan_K1.pdf

http://ils.swu.ac.th:8991/F?func=service&doc_library=SWU01&local_base=SWU01&doc_number=000303409&sequence=000001&line_number=0001&func_code=DB_REC ORDS&service_type=MEDIA

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. สืบค้นจาก <http://www.thaischool.in.th/files/thaischool/06.pdf>

กัปคฤทัย ปุงคานนท์. (2552). การปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตย ศึกษาผ่านหนังสือเรียนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/16984>

คมกริช หาญกล้า. (2562). การสื่อสารโดยใช้โซเชียลมีเดียเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง: กรณีศึกษาพรรคอนาคตใหม่. *มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน))*.

- คันทิรา ฉายาวงศ์. (2564, มกราคม-มิถุนายน). แนวโน้มการเมืองไทยกับสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทว.พระนคร, 6(1), 97-107. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jmctrmtp/article/view/252157>
- จันทนา สุทธิจารี. (2544). การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน: การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: วี เจ พรินติ้ง.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 6 (ฉบับปรับปรุง)). นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนบรีนติ้ง.
- ฐากร สิทธิโชค. (2564). แนวทางการจัดการการเรียนรู้สังคมศึกษายุคใหม่. สืบค้นจาก [http://www2.huso.tsu.ac.th/HUSO_NEWS/10_ผลงานอาจารย์/43_สาขาสังคมศึกษา/002_หนังสือแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา\(ฐากร%20สิทธิโชค\).pdf](http://www2.huso.tsu.ac.th/HUSO_NEWS/10_ผลงานอาจารย์/43_สาขาสังคมศึกษา/002_หนังสือแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา(ฐากร%20สิทธิโชค).pdf)
- ณัฐพล ดีโต. (2564). โขเขียนมีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม :กรณีศึกษากิจกรรมคาร์ม็อบภาคเหนือ พ.ศ. 2564. Paper presented at the การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 17 ปี การศึกษา 2565.
- ณัฏฐนันท์ เลี้ยวไพโรจน์. (2561). จินตกรรม “ชาติไทย” ในแบบเรียนสังคมศึกษา ทศวรรษที่ 2500 - 2560. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <https://ci.tu.ac.th/uploads/ci/academic-work/phd-thesis/61nantanat.pdf>
- ดรุณี จำปาทอง. (2560, กรกฎาคม-ธันวาคม). สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับการศึกษาภาคบังคับ. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10(2), 121-135. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/edjour_stou/article/download/128789/96785/
- ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2551). การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงแก้ว จันทรสระแก้ว. (2550). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษากลุ่มนักเรียนเพื่อประชาธิปไตย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/53066>
- ทิสนา แคมณี. (2536). ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

- ทีศนา แชนมณี. (2544). กระบวนการเรียนรู้ : ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์. (2563 กรกฎาคม – ธันวาคม). ความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ของ “มีอบคณะราษฎร 2563-2564” 8(16), 1-32. สืบค้นจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC/article/view/251976/169302>
- ธนากรณ์ อินทร. (2563, กรกฎาคม – ธันวาคม). สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่ : กรณีขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย 2563 วารสารรัฐศาสตร์พิจาร 10(16), 50-74. สืบค้นจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC/article/view/252458/169300>
- ธาศินี มณีรัตน์. (2556). ความต้องการข้อมูลข่าวสาร พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิดและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการการสื่อสารองค์กร)).
- นฤมล นิ่มนวล. (2559). การเมืองในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2503-2551. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ).
- นัตยา ปิลันธนานนท์. (2537). สังคมศาสตร์กับสังคมศึกษา. ใน ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิถีวิธีทางวิชาสังคมศึกษา (หน่วยที่ 1, น.1-90). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญชิวา ภูชนะจิต. (2566, เมษายน – มิถุนายน). สื่อสังคมออนไลน์ต่อการรณรงค์ทางการเมือง. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 8(2), 204-219. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSJ/article/download/265175/178112/1034457>
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2521). การวัดประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุษบา เขียวดี. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา : ศึกษากรณีนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี). สืบค้นจาก <http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/e-research/?q=node/1169>
- ประชาไท. (2563). ทำร้าย ตัดเงิน ไล่ออกจากบ้าน สิ่งทีนักเรียนต้องเจอเมื่อเคลื่อนไหวการเมือง.

สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2020/09/89660>

พนารัตน์ มาศคมมาดล. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%99%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%90%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%B9%E0%B8%8D%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%93%E0%B8%B2%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%9E%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%A8%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A> 2560

พรวิñas อัมพวัน, และ คณะ. (25561, มกราคม-มิถุนายน). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.

วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 11(1), 79-85. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/download/84451/79112/

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 27 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 116 ตอนที่ 74, น.5-6). สืบค้นจาก

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/074/1.PDF>

พิชาติ แก้วพวง. (2563). ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา: กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิณสุดา สิริรังศรี. (2560, ตุลาคม – ธันวาคม). การพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

31(100), 100-113. สืบค้นจาก [https://so05.tci-](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/article/view/243549/165262)

[thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/article/view/243549/165262](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/article/view/243549/165262)

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภาณุวัฒน์ มัธยมนันท์. (2561). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย. (การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก file:///C:/Users/ASUS/Downloads/DigitalFile%231_493458%20(1).pdf
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2565). เครื่องแบบ ทรงผม หน้าเสารัง ไม่เรียว: ประวัติศาสตร์วินัยและการลงทัณฑ์ในโรงเรียนไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร. สืบค้นจาก <http://ssuir.ssru.ac.th/bitstream/ssuir/317/1/047-53.pdf>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. สืบค้นจาก http://acad.vru.ac.th/pdf-handbook/Hand_Teacher_57.pdf
- เยาวลักษณ์ อักษร. (2544). การศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/65954>
- รพีพร ธงทอง. (2564, มกราคม-มิถุนายน). การมีส่วนร่วมทางการเมืองสมัยใหม่ของเด็กและเยาวชน. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 16(1), 27-40. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/RDIBRU/article/view/248831/169945>
- รุจน์ ภาษา. (2555). บทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/44880>
- ลาวัณย์ วิทยาอุทมิกุล. (2533). การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยม: กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลาวัณย์ วิทยาอุทมิกุล, และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2553). "พัฒนาความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิหน้าที่พลเมืองที่ดีในโรงเรียน" สำหรับครูกลุ่มที่ 2: ครู อาจารย์ผู้สอนสังคมศึกษา หน้าที่พลเมือง และวัฒนธรรม ระดับอนุบาล ประถม และ มัธยมศึกษา เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: สมาคมพหุวิทยาจารย์ ครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2555). รัฐธรรมนูญ : กฎเกณฑ์ของการปกครองประเทศ. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน,

5(2), 19-41. สืบค้นจาก

http://ombstudies.ombudsman.go.th/ewt_news.php?nid=131

เลิศพร อุดมพงษ์. (2562). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic/Citizenship Education) ในการส่งเสริมบทบาทของภาคพลเมืองในการเมืองระบบตัวแทน: แนวทางที่ยั่งยืนผ่านประสบการณ์จากต่างประเทศ. สืบค้นจาก

<https://www.kpi.ac.th/knowledge/research/data/257>

วชิราภรณ์ อำไพ. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์จากสื่อในชีวิตประจำวัน ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดไตร่ตรองการบริโภคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก). สืบค้นจาก

http://www.edu.nu.ac.th/th/news/docs/download/2018_04_03_11_03_41.pdf

วรรณิ์ บึงสกุลยานนท์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม).

วรุตม์ อินทฤทธิ์. (2558). ผลของการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาที่มีต่อมโนทัศน์ประชาธิปไตยและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/50587>

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัชรวิ์ ด่านกุล. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน อายุ 18-20 ปี : ศึกษากรณี อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ). สืบค้นที่

<https://repository.nida.ac.th/items/5a732269-4c57-4fae-89b2-d12159e981a4>

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, และ รัตนาวดี ลำพาย. (2563, มกราคม-มิถุนายน). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย : มूलเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมา. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 1-18. สืบค้นจาก [https://so04.tci-](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/kupsrj/article/view/247346/167999)

[thaijo.org/index.php/kupsrj/article/view/247346/167999](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/kupsrj/article/view/247346/167999)

- วิภาพรรณ พินลา, และ วิภาดา พินลา. (2561). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิวัฒน์ชัย หล่มศรี. (2559). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก).
- วุฒิเมศรี ไกรจริยาเวทย์. (2564). บทบาทของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม"กลุ่มนักเรียนเลว" ในการผลักดันนโยบายด้าน การศึกษา. วิทยานิพนธ์ (รป.ม. (นโยบายและการจัดการ สาธารณะ)) -- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2564.
http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Pub_Pol_M/Wuttimet_K.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครูผู้สอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. สืบค้นจาก https://www.ect.go.th/ect_th/ewt_news.php?nid=396&filename=index
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์. (2562). ไขปัญหาสูตรคำนวณเลือกตั้ง 62. สืบค้นจาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/19196/>
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2526). การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา เอกสารการ สอนชุดวิชาการสอนสังคมศึกษา หน่วยที่ 13-15. นนทบุรี: สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2552). การจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล. (2563, ตุลาคม). การเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคดิจิทัล วารสารมหาจุฬานาค รพรรคนันท์, 7(10), 85-97. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/247520/166880>
- หทัยกาญจน์ ตริสุวรรณ. (2561). เลือกลง 2562: พลิกสูตรคำนวณยอด ส.ส. กับยุทธศาสตร์ "แตก แแบงก์พันเป็นแบงก์ร้อย". สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-45781654>
- หทัยกาญจน์ ตริสุวรรณ. (2563). รัฐธรรมนูญ 2560 : 4 ปีประชามติ "รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน" แต่

- “เยาวชนไม่ได้เลือก”. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/53674085>
- อนุกุล จินตรักษ์. (2559). การรับรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 9(1), 226-240. สืบค้นจาก <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/issue14/article/view/772>
- อรรถัย มูลคำ, และ สุวิทย์ มูลคำ. (2544). เรียนรู้สู่คู่มืออาชีพ. กรุงเทพฯ ที. พี. พรินท์.
- อัจฉรา อยุทศิริกุล. (2561). การศึกษาคูณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2280/1/57262319.pdf>
- อัจฉริยา ประสิทธิ์วงศา. (2562). การสื่อสารการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเจนเนอเรชั่น Z. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:177734
- อิทธิเดช น้อยไม้. (2560). หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์.
- เอกภูมิ เจียมวิทยานุกุล. (2564, กรกฎาคม-ธันวาคม). การเมืองกับการศึกษา: บทวิเคราะห์นโยบายการศึกษาของไทยภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(2), 178-194. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/247362>
- แอปเปิ้ล ไมเคิล. (2529). การศึกษาและอำนาจ [Education and power] (สำลี ทองธิว, ผู้แปล). กรุงเทพฯ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก ก

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

MF-04-version-2.0
วันที่ 18 ต.ค. 61

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและใบอนุญาต

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC-G- 098/2565E

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและ ข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วม
ทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชื่อผู้วิจัยหลัก: นาย ชยกร ชุ่มมงคล

สังกัด: คณะสังคมศาสตร์

เอกสารที่รับรอง: 1. แบบเสนอโครงการวิจัย
2. โครงการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 28 กุมภาพันธ์ 2565
2. โครงร่างการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 28 กุมภาพันธ์ 2565
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 28 กุมภาพันธ์ 2565
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 28 กุมภาพันธ์ 2565

(ลงชื่อ).....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หันตแพทย์หญิงณปภา เอี่ยมจิตรกุล)

กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ).....

(แพทย์หญิงสุรีพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/E/G-098/2565

วันที่ให้การรับรอง : 28/02/2565

วันหมดอายุใบรับรอง : 28/02/2566

ที่ อว 8718/

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

28 กุมภาพันธ์ 2565

เรื่อง ขออนแจ้งผลการพิจารณาโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-G- 098/2565E

เรียน นาย ชยกร ชุ่มมงคล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ใบรับรองโครงการวิจัย SWUEC/E/G-098/2565

ตามที่ท่านได้ส่งโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-G 098/2565E เพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ นั้น

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยดังกล่าว บัดนี้ คณะกรรมการฯ ให้การรับรองโครงการวิจัยดังกล่าวแล้วเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2565 รายละเอียดดังนี้

Certificate Number SWUEC/E/G-098/2565

Date of Approval 28 กุมภาพันธ์ 2565 (อายุใบรับรองโครงการวิจัย 12 เดือน)

Date of Expiration 28 กุมภาพันธ์ 2566

Continuing Review ทุก 12 เดือน (ครบกำหนดส่งรายงานครั้งแรก วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2566)

ในการนี้ คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ใคร่ขอความกรุณาให้ผู้วิจัยส่งรายงานความก้าวหน้าของงานวิจัยและต่ออายุการรับรองก่อนกำหนดวันหมดอายุ 30 วัน เพื่อให้เป็นไปตามวิธีดำเนินการมาตรฐาน (SOPs version 2.0) ของคณะกรรมการฯ ทั้งนี้รายละเอียดของเอกสารที่ให้การรับรองตามที่ปรากฏใน Certificate of Approval (Certificate Number SWUEC/E/G-098/2565) ที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(แพทย์หญิงสุรีพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โทรศัพท์ 0-2649-5000 ต่อ 12430
โทรสาร 0-2259-1822

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการประเมินเครื่องมือวิจัยและตัวอย่างแบบสอบถาม
การวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการประเมินเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรใจ ลีทองอิน

(ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

2. อาจารย์ ดร.อลงกรณ์ อัสวไสววรรณ

(ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง)

3. อาจารย์ปรีชาวดี จงพรว้า

(หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม))

โดยได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ดังนี้

1. รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เท่ากับ .912

2. การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เท่ากับ .893

ตัวอย่างแบบสอบถาม

เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
และการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

คำชี้แจง

1) แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
พฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการ
เรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

2) แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การเลือกตั้ง
2. การสนับสนุนกิจการทางการเมือง
3. การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง
4. การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง
5. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน
2. ด้านเนื้อหา
3. ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน
4. ด้านบรรยากาศ

3) ขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด และ
ตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ โดยคำตอบของท่านผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับโดยไม่
มีส่วนเกี่ยวข้องกับคะแนนในการเรียนใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาของ
ท่านมา ณ ที่นี้ด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในวงเล็บหน้าข้อความที่ตรงกับสภาพจริงของนักเรียน

สถานภาพของนักเรียน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. ระดับชั้นเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำด้วยความสมัครใจภายใต้กฎหมายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึก และความต้องการทางการเมือง ที่มุ่งหวังให้เกิดอิทธิพลต่อนโยบาย การดำเนินงาน การตัดสินใจ ของผู้มีอำนาจทางการเมืองไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม โดยแสดงออกมาในรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การเลือกตั้ง	จำนวน 6 ข้อ
2. การสนับสนุนกิจการทางการเมือง	จำนวน 3 ข้อ
3. การจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง	จำนวน 3 ข้อ
4. การเป็นผู้ประท้วงหรือผู้ร่วมชุมนุมทางการเมือง	จำนวน 5 ข้อ
5. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง	จำนวน 4 ข้อ

แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามตามขอบเขตของนิยามโดยกำหนดระดับการให้คะแนนเป็น 5 ระดับ

5	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมหรือมีความต้องการในเรื่องนั้น ๆ มากที่สุด
4	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมหรือมีความต้องการในเรื่องนั้น ๆ มาก
3	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมหรือมีความต้องการในเรื่องนั้น ๆ ปานกลาง
2	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมหรือมีความต้องการในเรื่องนั้น ๆ น้อย
1	หมายถึง	นักเรียนมีพฤติกรรมหรือมีความต้องการในเรื่องนั้น ๆ น้อยที่สุด

รูปแบบที่ 1 การเลือกตั้ง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเพื่อลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง ความกระตือรือร้นในการใช้สิทธิเลือกตั้ง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข้อที่	รายการ	ระดับคะแนน					ข้อเสนอแนะ
		5	4	3	2	1	
1.	ฉันติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง						
2.	ฉันติดตามการดำเนินนโยบายของผู้ได้รับการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง						
3.	ฉันศึกษาประวัติและผลงานเชิงประจักษ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนการตัดสินใจเลือก						
4.	ฉันติดตามการเลือกตั้งทั้งการเลือกตั้งที่ฉันมีสิทธิและไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง เช่น ติดตามช่องทางสื่อสารของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การนับคะแนนเสียง กระบวนการเลือกตั้ง						
5.	ฉันไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง เมื่อมีสิทธิในการเลือกตั้งนั้น						
6.	ฉันต้องการผู้แทนที่มาจาก การเลือกตั้งเพราะเชื่อว่าเขาจะทำประโยชน์เพื่อประชาชนและสามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ						

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะบูรณาการ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อมุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในสังคมประชาธิปไตย อย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่ผู้สอนวางไว้ บนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ ประกอบกับการอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน	จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านเนื้อหา	จำนวน 7 ข้อ
3. ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน	จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านบรรยากาศ	จำนวน 6 ข้อ

แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามตามขอบเขตของนิยามโดยกำหนดระดับการให้คะแนนเป็น 5 ระดับ

5	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยกับข้อคำถาม มากที่สุด
4	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยกับข้อคำถาม มาก
3	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยกับข้อคำถาม ปานกลาง
2	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยกับข้อคำถาม น้อย
1	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยกับข้อคำถาม น้อยที่สุด

องค์ประกอบที่ 1 ด้านครูผู้สอน หมายถึง ครูสังคมศึกษาที่มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปลาย โดยมีข้อบ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน ประกอบด้วย มีความยุติธรรม ใจกว้าง มีเหตุผล เคารพและยอมรับความแตกต่าง รับฟังความคิดเห็น เข้าใจเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เคารพในสิทธิและหน้าที่ ยอมรับและเคารพกฎหมาย เคารพในหลักสิทธิมนุษยชน

ข้อที่	รายการ	ระดับคะแนน					ข้อเสนอแนะ
		5	4	3	2	1	
1.	ฉันสามารถแสดงความคิดเห็นกับครูของฉันได้อย่างอิสระ						
2.	ครูใช้เหตุผลของตนเองมากกว่ารับฟังเหตุผลของนักเรียน						
3.	ครูเป็นแบบอย่างให้ฉันในการปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม						
4.	ฉันคิดว่าครูสามารถให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ในสังคมกับฉันได้ เมื่อฉันต้องการ						
5.	ครูยอมรับความแตกต่างของนักเรียนและปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาค						

ตัวอย่างข้อคำถามเพื่อให้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อคำถามสัมภาษณ์เพื่อการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 5 คน แนวคำถามในการการสัมภาษณ์ ดังนี้

วัตถุประสงค์	แนวคำถาม	ข้อเสนอแนะ
1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีส่วนร่วมทางการเมือง กับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	- วิชาสังคมศึกษาในความเข้าใจของนักเรียนเป็นอย่างไร, ทำไมต้องเรียนวิชาสังคมศึกษา	
2. เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	- จากรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 รูปแบบ นักเรียนมีพฤติกรรมตรงกับรูปแบบใดบ้างและมีพฤติกรรมอย่างไร	

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ชยกร ชุ่มมงคล
วัน เดือน ปี เกิด	18 เมษายน 2537
สถานที่เกิด	เชียงใหม่

